49րդ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 1259 Կ. ՊՈԼԻՍ ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 3/16 ՕԳՈՍՏՈՍ 1905 14 ՃԷՄԱԶԻՒԼ ԱԽԷՐ 1323 – 3 ԱՂՈՍԹՈՍ 1321

Journal Armenien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte,
CONSTANTINOPLE

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՍՊԱՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Գալը Ալի Ճատտէսի, 38
Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւնները ետ չեն տրուիր

Մանզումէի Էֆքեար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افكار
ارمنيجه يومى وسياسى غزه‌ته در
صاحب امتيازى : اوهانس قره
اداره خانه‌سى بابعالى جاده‌سنده نومرو ٣٨

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

	Տարեկան	Վեցամսեայ
Պոլսոյ համար	80 ղշ.	50 ղշ.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 Ֆր.	18 Ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար, տողը 5 ղրուշ
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ

10 ՓԱՐԱ ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ,, ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ 10 ՓԱՐԱ

Օրթագիւղի քաջահմուտ եւ պատուական քարոզիչը Տ. Սահակ Ա. Քհ. Տ. Սարգսեան որ ծանօթ է ազգին իր կրօնական երկասիրութիւններով, մանաւանդ «Քննական կրօնագիտութիւն»ովը, այս անգամ զրկած է մեզ հետեւեալ յօդուածը որ խիստ արդար պատասխան մըն է այն խնդիր ու խեղաթ գաղափարներուն եւ արտայայտութիւններուն, զորս ժամանակէ մը ի վեր իրենց բան գործ ըրած են Արմաշական վարդապետներէ ոմանք։ Հաճոյքով կը հրատարակենք այս գրութիւնը եւ կը մաղթենք որ կրօնքի օբեմին տակ ծածկուած այդ պատուհանները ուշի ուշով կարդան զայն եւ իրենց ազնուութեամբը չջանան խանգարել Հայ Եկեղեցւոյն ներդաշնակութիւնն ու կարգ ու սարքը։

ՇՆՈՐՀՈՒՆԱԿ Տ. ԿՈՐԻՒՆ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ԱՌԱՋԱՐԿԸ

«Արեւելեան Մամուլ» շաբաթաթերթին ներկայ տարւոյս 27 Յուլիս եւ 31 թիւին մէջ «ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄ» խորագրով իմաստասիրական յօդուած մը հրատարակած է շնորհունակ Տ. Կորիւն վարդապետ, որով կ'առաջարկէ Հայ Եկեղեցին բարեփոխել, բարեշրջել, կամ որ նոյն է՝ բարեկարգել՝ բարեկարգեալ եկեղեցիներուն պէս, եւ այսպէս կ'սկսի իր առաջարկը. «Օտարազգի ականաւոր անձնաւորութեան մը հետ տեսնուելու առիթիս՝ խօսքը երբ եկեղեցական խնդիրներու վրայ դարձաւ, մանաւորապէս շեշտուեցաւ թէ՝ Հայ Եկեղեցւոյն բարեփոխումի պէտքը այսօր անհրաժեշտ դարձած է այլ եւս».— «Այն եկեղեցին որ երէկուան ընդունածը այսօր ալ պաշտպանել կը սիրէ, ամենամեծ սխալը կը գործէ»։— «Բարեփոխումը անհրաժեշտ է եւ հարկաւոր. թո՛ղ Եկեղեցին մեզ յարմարի եւ ոչ թէ մենք անոր» եւն.։

Այս՝ եւ ասոնց պէս ուրիշ խել մը նախադասութիւններ՝ վճիռներ՝ որ յախուռն կը վխտան յիշեալ յօդուածին մէջ, տարակոյս չկայ որ ինծի պէս հնորեայ գլուխներու իրաւացի զարմանք կը պատճառեն, թէ արդեօք ասոնք Եկեղեցւոյ զաւակի՞ թէ պաշտօնէի մտածումներ են։ Ո՛ր բարեխօհ իմաստասէր, ո՞ր բարեկարգեալ կամ անբարեկարգ կրօն կամ դէն կը հրամայեն որ ծնողք հպատակին զաւակաց, եւ ոչ զաւակք՝ ծնողաց։ Եկեղեցին յարափոփոխ Պրոտէո՞ս է որ ամէն կերպարանքներէ անցնի, ամէն օր՝ ամէն տարի՝ ամէն դար նոր նոր գոյներով չպարուի։ Կրօնքն ու Եկեղեցին զգեստներու նորաձեւութեանց պէս չենք կրնար հետզհետէ նորաձեւել։— Մէկ է Եկեղեցին, անփոփոխելի, այսինքն՝ անպարտելի ի դրանց դժոխոց (Մատթ. ԺԶ. 18). անծերանալի եւ յաւիտենական, գանձարան ճշմարտութեանց, սիւն եւ ամրութիւն հաւատացելոց (Ա. Տիմ. Գ. 15.)։ Բացատրենք բաժնիս։ Եկեղեցին ունի վարդապետութիւններ եւ ծէսեր, այսինքն՝ արարողութիւններ, սովորութիւններ, տօներ, եւն։ Հաւատոյ դաւանաբանական վարդապետութիւնները անփոփոխելի՝ անսխալելի են, սրբագրելի չեն. ականջներնուս մարմաջներուն չենք կրնար յարմարցնել անոնք (Բ. Տիմ. Դ. 3.), վասն զի յաւիտենական ճշմարտութիւններ են՝ Աստուծմէ աւանդուած՝ Աստուածաշունչ գրքերով, զորս ամէն եկեղեցիք պարտաւոր են միօրինակութեամբ պահել՝ անաղաղ եւ անյաւելուած, եւ անոնք փոփոխողները՝ ըլլա՛ն թող հրեշտակներ՝ ըլլան թող Առաքեալներ, կը նզովէն գիրք (Գաղ. Ա. 8-9.)։ Իսկ ծէսերն ու արարողութիւններն այնպէս չեն. անոնք՝ այո՛՝ ըստ ժամանակին փոփոխութիւններ կրնան կրել, վասն զի անոնք պաշտամէն մարմնացումներն ըլլալով հոգեւորական իրողութեանց նկարագիրները կը կրեն իրենց մէջ կամ վրանին. եւ ըստ պահանջման ժամանակի անցման՝ նշանակութիւնին չմնալով՝ կը վերնան կամ կը փոխուին։ Այսպէս եղան Իսրայէլի զոհերը, գաւազանութիւնը, եւն. որոնք Քրիստոսի արեամբ մարդկային հոգիներու փրկուելու նկարագիրը ունէին վրանին, որ պիտի կատարուէր. եւ երբ 14-15 դար այդ նշանակութեամբ տեւեցին. բայց երբ Քրիստոս Փրկիչ այդ փրկագործութիւնը կատարեց, այլ եւս այն ծէսերուն վրայ նշանակութիւն չմնաց, ըլլալիքը եղաւ՝ լմնցաւ, եւ Եկեղեցւոյ Աստուածային հիմնադիրը անոնց տեղ սահմանեց ծէսեր՝ Մկրտութիւն, Հաղորդութիւն, եւն. որ անոր փրկագործութեան կատարուած ըլլալուն նկարագիրը ունին։ Այսպէս ալ Քրիստոնէական Եկեղեցեաց մէջ շատ ծէսեր փոփոխութիւններ կրած են, եւ ասոր համար է որ հարեւան եկեղեցիք հաւատոյ վարդապետութեանց պէս ծէսերն ալ միօրինակութեամբ չեն պաշտած, եւ իրարմէ տարբեր շատ ծէսեր կը պահեն անձնուրոյն։

Այս այսպէս ըլլալով, մենք Արժ. վարդապետին եկեղեցին բարեփոխելու առաջարկը բարեմտութեամբ առնելու կողմն ըլլալով կ'ուզէինք իմանալ թէ՝ Եկեղեցւոյ հաւատքի վարդապետութեանց համար չէր, այլ ծէսերու մասին բարեփոխում կ'առաջարկէր, տարբեր եկեղեցեաց մէջ խճողուած շատ մը այլազան ծէսերն ի նկատի առնելով, որոնք Քրիստոնէութեան հոգեւոր պաշտօնին բոլորովին նիւթապաշտութեան կերպարանք կուտան, եւ ի մասնաւորի՝ մեր եկեղեցւոյ ծէսերը քննութեան բովէ անցընելով պաշտաման հոգեկանութիւնը նիւթականացնելու երեւոյթ ունեցողներ եթէ կան՝ անոնք բարեփոխելու պէտքը կը մատնանշէր. բայց հետեւեալ խօսքերը այսպիսի բարեմտութեան մը ամենեւին տեղի չեն թողուր. «Հնութեան դրօշմով մեզի հասած հաւատքը կամ եկեղեցին պէտք է յարմարի իր ժամանակին։ Իմաստասիրութիւնը ամէն ժամանակ նորանոր քայլեր կ'առնէ ու կը յառաջդիմէ, կը զարգանայ։ Կրօնքն ալ տեսակ մը հոգեկան իմաստասիրութիւն՝ պէտք է վսեմանայ ու իր բացատրութեան բոլոր ձեւերը պէտք է փոխէ, բարձրացնէ, ինչպէս կ'ընէ ան ու ինչպէս կ'ընէ գիտութիւնը։ Աստուածաբանութիւնը պէտք է մեծ փոփոխութեանց ենթակայ ըլլայ, որուն կ'աշխատի կարծես ազատ բողոքականութիւնը, որուն միտքը ոչ կաշկանդումներ եւ ոչ ալ մասնաւոր չլջմնակ մը ունի։ Մինչդեռ կաթոլիկ եկեղեցին, Յոյն եկեղեցին ինչպէս նաեւ մերը ընդհանրապէս հինով բաւականալ կ'ուզեն ու բնաւ երբեք չեն ուզեր ընդլայնել իրենց տեսութեան հորիզոնը»։— Եթէ չեմ սխալիր շնորհունակ Ս. Հայրը կ'առաջարկէ եկեղեցին ոտքով գլխով, հոգիով եւ մարմնով, վարդապետութիւններով եւ ծէսերով շրջել փոխել բոլորովին նոր կերպարանքի, եւ ժամանակին յարմարցնել.— Իրա՛ւ է որ խելքերնիս չառներ թէ ի՛նչ է աս ժամանակին յարմարցնելը, վասն զի շատ իմաստասիրական է։

Եկեղեցւոյ մեծ հիմնադիրները՝ Քրիստոսի Ս. Առաքեալները, իրենց կազմակերպած ընդհանուր Ս. Եկեղեցւոյ օրէնք դրած հրամայած են Գիրքերով՝ որ հաւատոյ մասանց վերաբերեալ վարդապետութիւններուն ամէնքն ալ Ս. Գիրքերէն պէտք է սորվին, Գիրքերուն բաժիններէն աւելի պակաս կամ տարբեր բաներու պէտք չէ հաւատան, եւ Գիրքերուն բաժիններն ալ՝ ո՛չ մէկ պատրուակաւ՝ պէտք չէ յեղափոխեն, ուստի եւ այն Առաքելական դարէն սկսեալ Քրիստոնեայ եկեղեցւոյ բոլորին ալ հաւատոյն սկզբունքն եղած է ամէն ատեն՝ թէ հաւատոյ վարդապետութեանց մէջ նորութիւնը (այսինքն, Ս. Գրքին վարդապետութենէն օտար վարդապետութիւն հնարել՝ ուսուցանելը) հերետիկոսութիւն է. եւ Եկեղեցւոյ միաբանութենէն տարբեր վարդապետութեամբ բաժան՝ նոր ժողով կազմելը հերձուածողութիւն է։ Արդ՝ ինչպէս մեկնել՝ Տ. Կորիւն վարդապետին Եկեղեցւոյ բարեփոխման առաջարկը. արդեօք Ս. Գիրքե՞րը պէտք է առնել ատեն բարեփոխենք, սրբագրենք, որ եկեղեցին ալ անոնցմով բարեփոխուի. ինչ պէտք է իմանալ «Հաւատոյ տեսութեան հորիզոնը ընդլայնել» ըսելով։

Ի՞նչպէս իմանալու ենք սա հետեւեալներն ալ. «Ինչո՞ւ համար արդեօք հազար տարիներ առաջ դրուած կանոն մը, օրէնք մը, սովորութիւն մը, վարդապետութիւն մը, որոնք բնաւ չեն կրնար համապատասխանել մեր ըմբռնումներուն հետ, ինչո՞ւ ընդունինք, գիտնալով թէ մեր գաղափարներուն բոլորովին ներհակ են անոնք...»— Ասիկա չէ անշուշտ՝ մեր հաւատոյ տեսութեան հորիզոնը ընդլայնելը, զի շատ սուր կը բուրէ իր մէջ Աստուածեան կծու հոտը. ասիկայ պարզապէս ըսել է թէ՝ Սրբոյ Երրորդութեան Աստուծոյ Միակութիւնը, Երրորդութեան վարդապետութիւնը, Բանին Աստուծոյ Մարդեղութիւնը, Ս. Հոգւոյն վերստին ծնունդը, Շնորհաց ներգործութիւնը, Աղօթից պատասխանը, Մեռելոց յարութիւնը, Յաւիտենական կեանքը, եւն. եւն. ասոնց ամէնքն ալ վերցնել նետելու է, որովհետեւ ո՛չ մէկը մեր ըմբռնումներուն հետ հաշտ է. այսինքն՝ ասոնց եւ ոչ մէկը կրնանք ըմբռնել լիովին. բայց Գիրքին հաւատոյ վարդապետութիւնը պարտ կը դնէ ճշմարիտ Քրիստոնեային՝ ասոնք եւ ասոնց նման շատ վարդապետութիւններ ալ ընդունիլ եւ պաշտել՝ պահել անփոփոխ, զի յարափոփոխ հաւատքը անհաւատութեան կը յանգի։

Բայց վարդապետը իր առաջարկած եկեղեցւոյ բարեփոխման դրութիւնը՝ կերպով մը սրբագործելու նպատակաւ անշուշտ՝ Յիսուսի Քրիստոսի եւ Պօղոս Առաքելոյ ըրածները կամ չըրածները եւ ըսածները կամ չըսածներն ալ յառաջ կը բերէ հետեւեալ պարբերութեան մէջ. «Եթէ մարդկային ամեն մէկ գործ անպատճառ պէտք է որ փոփոխութեան ենթակայ ըլլայ, եկեղեցին ալ իբրեւ մարդկային կեանքի հետ վերաբերութիւն ունեցող գործ պէտք է փոխուի, խնդիր չէ թէ ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԻՆ ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՄԸ ունեցած ըլլայ ան։ Քրիստոս Հրեայ էր, եւ սակայն գիտենք թէ մեծագոյն հարուածը տուաւ Մովսիսականութեան, եւ Պօղոս առաքեալ գիտենք թէ իր մտքին բովանդակ կարողութեամբը կռուեցաւ նոյն Մովսիսականութեան դէմ եւ Սինայի օրէնքներուն դէմ գրեթէ լուտանքներ տեղացուց. անոնք սխա՛լ գործեցին. անշուշտ ոչ երբեք. վասն զի շատ աղէկ կերպով հասկցած էին թէ Քրիստոնէական ոգիին բոլորովին հակառակ էր Հինը. զօրաւոր աքացին զարկին անոր ջնջելու համար զայն...»— Սիրելի է ինծ ենթադրել որ այս պարբերութիւնը ծայրէ ի ծայր Հայր Սուրբին յօդուածին մէջ գրչէն սպրդած ըլլայ, ա՛յնչափ ճշմարտութեան հակառակ ըլլալուն համար. բայց աս ալ՝ նախատինք պիտի ըլլար տպարանին կամ պարբերական թերթին խմբագրին. ուստի ճշդելով ենթադրութեանց մէջ դեգերելու անօգուտ վարանումները, կուգամ մէկմէկ համառօտ պատասխաններով ընդել նկատելի կէտերը։

Եկեղեցին՝ մարդկային կեանքի հետ վերաբերութիւն ունեցող ԳՈՐԾ չէ. եկեղեցին սրբազան ձուլարանը՝ բովը՝ կաղապարն է Քրիստոնէութեան, յորում Քրիստոնեայք կը ձուլուին կը կաղապարուին Աստուծոյ ուզածին պէս. Աստուածահիմն կրթարանը մարզարանն է, յորում որդիք Քրիստոնէից կը կրթուին հոգեկանչնչ հրահանգօք. մայր եւ ծնող եւ կրթիչ է Քրիստոնէութեան՝ երկնային անտնօրինելի կանոնօք, եւ ոչ մարդկային կեանքի հետ վերաբերութիւն ունեցող գործ, որ ըստ պատահականութեան ամեն կերպարանքի փոփոխութեան ենթակայ լինի։...—Վարդապետին այս տեղ՝ եկեղեցւոյ մարդկային մարմինը իբր մարդկային գործ նկատառման դնելը անտարակոյս նպատակաւ է. այդ նպատակը ուրիշ բան չէ՝ եթէ ոչ՝ ըսել, թէ՝ որովհետեւ եկեղեցին մարդկային կեանքի վերաբերող գործ է, մարդոց պէս ան ալ փոփոխական է եւ պէտք է փոփոխուի. եւ ասիկայ կերպով մըն ալ յայտնի ըսած է սա ամբարշտական յանգով. «Եկեղեցին պէտք է փոխուի, խնդիր չէ թէ ԱՍՏՈՒԱԾԱՅԻՆ ՀԻՄՆԱԴԻՐ ՄԸ ունեցած ըլլայ ան»։ Ի՛նչ վարագոյր է սա որ կը բացուի։ Ինչ. հարկ է եղեր որ Աստուծոյ հիմնած կառուցած շէնքն ալ աւրելով մենք կերպարանափոխենք. այո՛. հոգ ընելու չենք եղեր թէ անիկայ Աստուծմէ հիմնուած է, քակելու, կործանելու, ժամանակին նորաձեւութեան յարմարցնելու, եւ ուզածնուս պէս ուղղած ձեւերնուս մտցնելու՞ ենք եղեր. ասիկայ անկրօններու անհաւատներու գրչէն թափթփուքը չէ հապա ի՛նչ է. ասոր համար չէ՞ր որ մենք ալ ենթադրել կը սիրէինք որ վարդապետին գրչէն ելած չըլլալու էր ան։ Ինչ. յաւիտենական օրէնքներ բռնած Աստուծմէ տրուած օրէնքները կանոնները մենք պէտք է սրբագրե՞նք եղեր. յապաւենք, կտրատենք, աւելցնենք, ջնջենք, մէկ խօսքով՝ ժամանակին յարմարցնենք եղեր։ Ո՛ն անդր, ասիկայ շատ առաջ երթալ է. եթէ ժամանակը սկեպտիկեան դառնայ, աստուածեան կամ անաստուածեան դառնայ, պէտք է ուրեմն եկեղեցին սկեպտիկեա՞ն, աստուածեա՞ն կամ անաստուածեա՞ն շինենք. բայց ան ատեն ասիկայ եկեղեցի չըլլար, յիմարանոց ալ չէ. եկեղեցին ճշմարիտ հաւատացելոց միաբանութեան համաժողովն է, իսկ ասիկայ կը դառնայ անկրօն անհաւատութեան բաբելոն մը. թո՛ղ շինողները պարծին անոր վրայ։

Գանք հիմայ այս բարեփոխման կամ չարափոխման հարկաւորութիւնը հաստատող հեղինակական օրինակաց, որ յառաջ կը բերէ Հայր սուրբը, «Քրիստոս Հրեայ էր, եւ սակայն գիտենք թէ մեծագոյն հարուածը տուաւ Մովսիսականութեան (չա՛տ սխալ) եւ Պօղոս Առաքեալ գիտենք թէ իր մտքին բովանդակ կարողութեամբը կռուեցաւ նոյն Մովսիսականութեան դէմ (սխալ ամենեւին), եւ Սինայի օրէնքներուն դէմ գրեթէ լուտանքներ տեղացուց (սուտ բոլորովին)... վասն զի շատ աղէկ կերպով հասկցած էին թէ Քրիստոնէական ոգիին բոլորովին հակառակ էր ՀԻՆԸ (սխա՛լ հիմնովին), զօրաւոր աքացին զարկին անոր ջնջելու համար զայն (սո՛ւտ բոլորովին)։»

Քրիստոս բնաւ հարուած չտուաւ Մովսիսականութեան. միեւնոյն Աստուածը այսօրուան հիմնածը վաղը չկործաներ, երբեմնի տուած օրէնքին հակառակ օրէնք չտար ետքէն, ասիկայ Աստուծոյ վրայ մարդկօրէն նկատուած է. Աստուած մարդ չէ սխալական, որ առաջին ըրածը սխալ ըլլայ եւ ետքէն ուղղէ անիկայ։ Քրիստոս լեռան վրայի քարոզին մէջ՝ Հայր սուրբին գրուցածին ուղղակի հակառակը ըսաւ. «Մի՛ համարիք եթէ եկի լուծանել զօրէնս կամ զմարգարէս, ո՛չ եկի լուծանել այլ լնուլ։ Ամէն ասեմ ձեզ, մինչեւ անցցեն երկինք եւ երկիր, յովտ մի՝ որ նշանախեց մի է, ոչ անցցէ յօրինացն եւ ի մարգարէից, մինչեւ ամենայն եղիցի»։ (Մատթ. Ե. 17—19)։ Քրիստոս Մովսիսականութիւնը՝ Մովսիսական տնտեսութիւնը հալածելու կործանելու չեկաւ, անոր թերութիւնները լրացնելու՝ պակասները ամբողջացնելու կատարելագործելու եկաւ։ Մովսիսական օրէնք՝ իբր տղայոց տրուած նախապատրաստական դասեր էին, կատարելոց համար թերի էր այն, եւ Յիսուս Քրիստոս այդ թերին լցուց՝ ըսելով. «Լուարուք զի ասացաւ առաջնոցն..., այլ ես ասեմ ձեզ» եւն. (Մատթ. Ե. 21—48)։ Բայց թէ Քրիստոս Դպրաց, Փարիսեցւոց, Օրինականաց, Քահանայից եւ Քահանայապետաց դէմ սաստիկ խօսելով զանոնք կը յանդիմանէր, եւ Մովսիսական տնտեսութեան տակ անոնց բռնած ընթացքները կը պախարակէր, ատոնցմով Մովսիսական օրէնքները չէր կործաներ. այդ պաշտօնէից՝ ընդդէմ Աստուածային օրինաց՝ ընդունած եւ պաշտած ծէսերու աւանդութիւններն էր որ կը տարամերժէր, եւ աս այդ անոնց ունեցած կատաղի նախանձախնդրութիւններն էր որ կը դատապարտէր (Մատթ. ԺԵ. Մարկ. Է.), որք հոգիներու փրկութեան կը վնասէին (Մատթ. ԻԳ. 13)։

Այստեղ չենք կրնար մոռնալ թէ Հայրսուրբին առաջարկածն ալ ատենք աւանդական ծէսերու եւ արարողութիւններու համար է, վասն զի այս պարբերութեան մէջ բացէ ի բաց ըսած է Աստուածահիմն օրինաց եւ ծիսից համար թէ պէտք է մի՛շտ փոփոխուին մարդոց ձեռքով, եւ ժամանակին յարմարին։ Մենք ասիկայ չենք կրնար ընդունիլ, եւ այս բանը մեզի առաջարկողին վրայ ալ բարի Քրիստոնեայի հաւատք չենք կրնար ունենալ։ Անցողակի սա ալ ըսենք. Հայ Եկեղեցւոյ մէջ հոգիներու փրկութեան վտանգող աւանդութիւններ՝ ծէսեր չեն գտնուիր։ Իսկ եթէ վարդապետին գիտումն ըլլայ ամէն ծէս վտարել եկեղեցիէն. կ'ապահովենք զինքը՝ որ անկարելւոյն ետեւէն կը ձգտի։ Պաշտելութիւնը ո՛րչափ պարզ ըլլայ, դարձեալ ձեւ կերպարանք մը ունի, մարմնացում մը կ'ըլլայ, եւ այդ մարմնացումը անհրաժեշտ է. երկնից հրեշտակներու յատուկ հոգեղէն պաշտելութիւնը չենք կրնար պաշտել. այո՛՝ զԱստուած պէտք է հոգւով եւ ճշմարտութեամբ պաշտենք, բայց ձեւով կերպարանքով արարողութեամբ երկրպագութեամբ. մարդիկ լոկ հոգի չեն. պաշտելութեան կերպերնին ալ քիչ շատ մարմնացում ունենալու է։

Յօդուածին պարբերութիւնը սա ալ ըսած էր. «Եւ Պօղոս Առաքեալ գիտենք թէ իր մտքին բովանդակ կարողութեամբը կռուեցաւ նոյն Մովսիսականութեան դէմ, եւ Սինայի օրէնքներուն դէմ գրեթէ լուտանքներ տեղացուց»։ Ո՛ւր եղեր են աս բաները, որ մենք չենք գիտեր. Գիրքին ո՞ր պահուն եղերուն անկիւնները գրուած են աս կախեալ ու լուսանցքեր. Ե՞րբ երբեք կռուած է Պօղոս Մովսիսականութեան դէմ. Պօղոս ո՞վ է որ Աստուծոյ դրած կարգերուն օրէնքներուն դէմ կռուի հակառակի, անոնց դէմ լուտանքներ հայհոյութիւններ տեղայ՝ պախարակէ. եթէ երբեք ատանկ բան մը ընել յանդգնէր էր՝ ես ինքս կը նզովէի զինքը իր նամակովը (Գաղ. Ա. 8—9)։ Քա՛ւ, Պօղոս բնա՛ւ ատանկ բան մը ըրած չունի երբեք. Սինայի օրէնքներուն դէմ ո՛չ միայն լուտանքներ չտեղաց չարհամարհեց չմերժեց, այլ ընդհակառակն ըսաւ, «Արդ՝ զօրէնսն ինչ խափանեմք հաւատովք. քա՛ւ լիցի. այլ զօրէնսն հաստատեմք» (Հռովմ. Գ. 31.) «Ըստ ճանապարհին զոր ասեն հերձուած, այնպէս պաշտեմ զհայրենի Աստուածն, հաւատացեալ ամենայնի՝ որ ինչ յօրէնսն եւ ի մարգարէս գրեալ է»։ (Գործոց. ԻԴ. 14.) «Մինչեւ ցայսօր կացի վկայեալ փոքու եւ մեծի, ոչինչ արտաքոյ ասել՝ քան զոր մարգարէքն եւ Մովսէս խօսեցան» (Գործ. ԻԶ. 22)։ Քրիստոս եւ Պօղոս ո՛չ ուրեք ըսած՝ կամ այնպէս ցուցուցած են թէ Հին ուխտը՝ Մովսիսական տնտեսութիւնը Քրիստոնէական ոգիին հակառակ էր. սուտ է թէ Քրիստոս եւ Պօղոս աքացի հարուածով ջնջեցին հին ուխտը։ Ընդհակառակն Պօղոս կ'ըսէ թէ Նոր ուխտը Հինին պատուաստութիւնն է. Քրիստոնէական Եկեղեցին Մովսիսական Եկեղեցւոյ բունէն ճիւղաւորեցաւ (Հռոմ. ԺԱ.), եւ երկար թուղթ մըն ալ գրած է առ Եբրայեցիս՝ տասուերեք գլուխներով, ցուցընելու համար այս երկու տնտեսութեանց ոգիին միութիւնը. չէ թէ Մովսէսի կամ Սինայի օրէնքները պախարակելով, այլ բացատրելով անոնք. անիկայ հաստատ գիտէր որ Սինայի Օրէնքները հակառակ չէին Եկեղեցւոյ ոգիին. անիկայ ըսած է ալ յայտնապէս. «Օրէնքն դաստիարակ եղեն մեզ ի Քրիստոս Յիսուս». այո՛, Սինայի օրէնքէն ծնաւ սնաւ Եկեղեցին. Եկեղեցւոյ դայեակը՝ դաստիարակը եղաւ հին տնտեսութիւնը։

Հայր սուրբին յօդուածին մէջ կուռ չթմթուած ուրիշ շատ մը այլ ընդդէմ տեսութիւնները զանց առնելով՝ միայն մէկ տեսութեանը վրայ երկու խօսք ընելով՝ կ'ուզեմ խօսքս վերջացընել։— Հայ Եկեղեցւոյ հիմնովին բարեփոխութեան պէտքը զգալի ընելու համար՝ Հռովմէական Եկեղեցւոյ ԺԶ.րդ դարուն մէջ կրած մեծ հարուածը մէջ բերելով ըսած է. «Եթէ անիկա իր ժամանակին համեմատ՝ ինչպէս որ կը կը պահանջէր, բարեփոխումը իբրեւ պէտք մը ի գլուխ հանէր, եւ բոլոր պահանջումները նկատողութեան առնելով գիտնար զայն մտցնել իր մտածումներուն մէջ, իր վարդապետութիւնները սրբագրէր, արարողութիւններով չխճողէր, ու այլանդակութենէ այլանդակութիւն չցատկէր, բնա՛ւ երբեք չպիտի տեսնէր թէ խոշոր հատուած մը իրմէ բաժնուելով Բողոքականութեան

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ 43

ՋՈՒԱՐՃԱԼԻ ՈՒՂԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՇԽԱՐՀԻ ՇՐՋԱՆԸ ՔԱՌԱՍՈՒՆ ՓԱՐԱՅՈՎ

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍ

ԺԴ.

ՈՒՐ ՎԱՃԱՌՈՒԻՆ ՈՒ ԽԱԲԵԲԱՆ ԶԻՐԱՐ Կ'ՈՂՋՈՒՆԵՆ

— Կը սխալիք յարեց բժիշկը, արիւնահոսութիւնը անոր աւելի օգտակար կրնայ ըլլալ, որովհետեւ այս մեծաքանակ արիւնը եթէ փոխանակ դուրս հոսելու մարմնոյն մէջ վազէր, ձեր բարեկամը հիմա խեղդուած կ'ըլլար։ Վարը ջուր կայ կարծեմ, ես կը փափաքիմ տաք ջուրով լուալ այս վէրքը։

Բժշկին հրահանգով բնիկները ջուրին քով փոխադրեցին Լավառէտը զոր տեղաւորեցին անանկ դիրքով մը որ աջ ուսը ջուրին հոսանքին ենթակայ. այսպէս ջինջ ու մաքուր ջուրով պիտի մաքրէին վէրքին ամբողջ արիւնը։

Բժիշկը բնիկներու ծանօթ շատ մը հականեխական բոյսերէ խառնուրդ մը կազմեց որով պիտի պատատէր վէրքը։

Լավառէտ դեռ սթափած չէր։ Սըր Մօուլբթն անոր բերանը բանալով բաւական քանակութեամբ ռօմ հոսեցուց կոկորդէն վար, այս փորձն ալ սակայն մեծ արդիւնք մը չունեցաւ, միմիայն հազիւ զգալի ըլլալու աստիճան բախում մը պատճառեց վիրաւորին սրտին։ Խեղճ տղուն վէրքը արդարեւ խոր էր, որուն մահաբեր կացութիւնը անմնելով Միս Օւէթ,

— Այս անգամ ալ ինծի համար զոհուեցաւ, կը կրկնէր ու կ'արտասուէր։

Լավառէտ խիստ ծանր կերպով վիրաւորուած այս վիճակին մէջ բնականաբար չէր կրնար ամայի լեռան մը գլուխը ձգուիլ եւ անհրաժեշտ էր զայն փոխադրել տեղ մը ուր կարելի ըլլար դարմանումները ընել. այս առթիւ ժողով գումարեցին Սըր Մօուլբթն, օրիորդը եւ Աւկուստին եւ կարծիքներ փոխանակեցին իրենց ընելիքին նկատմամբ։

Բնիկ բժիշկին նախնական դարմանները առ այժմ բաւական էին եւ պահանջուած քանակութեամբ ալ հականեխիչ բուսաջուր ունէին որով կրնային վէրքը լուալ մինչեւ որ քաղաք մը հասնէին, եւ սակայն ամէն քաղաք չէին կրնար հանդիպիլ, պէտք էր Լավառէտը հեռու քաղաք մը տանիլ, Բօսթարիքայի կառավարութենէն բոլորովին անջատ, որ ոչ ոք կարող չըլլար հալածել վիրաւոր երիտասարդը։ Եթէ արեւմտեան ծովուն եզերքը Բօլօն քաղաքը երթային, հոն Լավառէտի վէրքերը դարմանելու կարող բժիշկներ կրնային գտնուիլ, բայց վիրաւորը հոն փոխադրելու համար հանգստաւէտ պատգարակ մը անհրաժեշտ էր որպէս զի ճամբուն ցնցումներէն վէրքը չարքնանար ու չծանրանար։ Բժիշկը յայտարարած էր որ եթէ վէրքը անգամ մըն ալ բացուէր ու արիւնէր, Լավառէտի կեանքը կրնար փճացած նկատուիլ. միւս կողմէ եթէ վիրաւորը քիչ մը սթափէր՝ արեան ջերմութիւնը պիտի աւելնար ու պիտի սկսէր բանդագուշանքներ ընելու, ինչ որ դարձեալ մեծ վտանգ կ'սպառնար, հետեւաբար ամէն պարագայի մէջ անհրաժեշտ էր քաղաք մը փոխադրել զայն։ Աւկուստին թարմ ծառերու ճիւղերով պատգարակ մը յարմարցուց զոր մէկ քանի կտոր կտաւով ծածկելէ ետք, զայն ջորիներէն մէկուն թամբին վրայ տեղաւորեց ճարպիկութեամբ։ Վիրաւորը մեծ զգուշութեամբ բեռցուցին այս պատգարակին վրայ եւ Սըր Մօուլբթն ու աղջիկը բնիկներուն հետ ընկերանալով բաժնուեցան սխրասարսուռ պանդոկէն ու սկսան կամաց կամաց քալելով Թրուին գետին եզերքը իջնել։ Քանի մը ժամ ետք արդէն իսկ գետեզերք հասած էին որ ամայի էր վերի լեռներուն նման։ Ճամբորդութեան պահուն Միս Օւէթ վայրկեան մը իսկ չզատուեցաւ հիւանդին քովէն։ Գետեզերքը բնիկներուն մէկ քանի նաւակները կային։ Միս Օւէթ Լավառէտի հետ տեղաւորուեցաւ անոնցմէ միոյն մէջ։ Սըր Մօուլբթն Աւկուստինի հետ միւս նաւակին մէջ նստաւ եւ բնիկներէն անոնք որոնք մինչեւ Բօլօն պիտի երթային, անոնք ալ երրորդին մէջ տեղաւորուեցան ու ճամբայ ելան։ Միս Օւէթ Լավառէտի գլուխը իր ծունկին վրայ դրած՝ անձնուիրական ամէն ցոյցեր կը շռայլէր անոր եւ շարունակ կ'արտասուէր, վախնալով որ իրեն համար անձը զոհելու աստիճան առաջ դացող այս վեհանձն երիտասարդը պիտի չկրնար այլ եւս վերակենդանանալ։ Նաւակները շարունակ գետեզերքը քերելով ալիքներէ զերծ կը մնային եւ կատարեալ արագութեամբ կը յառաջանային. այսպէս Աստմիրալթայի ծոցէն անցնելով մեղմ ու հանդարտ օդով մը վեց օր ճամբորդելէ ետք առանց ո եւ է դէպքի հասան իրենց նպատակակէտին։ Ուղեւորութեան երրորդ օրը Լավառէտ թէեւ քիչ մը աչքերը բացաւ, սակայն դարձեալ չկրնալով սթափիլ բանդագուշանքներով անցուց ամբողջ ճամբան։ Երբ Բօլօն հասան Սըր Մօուլբթն Լավառէտը կրկին Սթիմեր պանդոկը իջեցուց ուր նախապէս իջեւանած էին իրենց առաջին այցելութեան պահուն։ Միս Օւէթ ոչ միայն Լավառէտի այս ծանր վիճակը կ'ողբար, այլ կը ցաւէր նաեւ որ երիտասարդը եթէ բժշկուէր իսկ մեծ դժուարութեան պիտի բախէր չորս միլիոնը գանձելու համար, քանի որ այս ձախորդութիւնները զիրենք քայլ մը չյառաջացնելէ զատ աւելի ետ իսկ տարած էին, Սըր Մօուլբթն առ այժմ մոռցած էր դարձնական ըլլալու անգղիական բնոյթը եւ ուղեւորութեան հետեւանքին վրայ չէր խորհեր իսկ, այս պատուաւոր մարդը ամբողջ ուշադրութիւնը Լավառէտի վրայ կեդրոնացուցած էր դեղ, դարման, բժիշկ ամէն բան առատօրէն տեղացնելով անոր քով։ Սըր Մօուլբթն առաջին անգամ ներկայացող բժիշկներուն ջերմապէս կը թախանձէր որ Լավառէտի կեանքը փրկելու համար մարդկօրէն ինչ զոհողութիւն որ ընել պէտք էր բնաւ չխնայեն. իսկ Միս Օւէթ հօրը երիտասարդին ցոյց տուած այս աստիճան հոգածութենէն վերջին ծայր գոհ, օր մը.

— Հա՛յր, ըսաւ, այս վէրքը Լավառէտի ոչ միայն կեանքը, այլ եւ ապագան ալ վտանգի տակ կրնայ դնել։

— Ինչո՞ւ հարցուց Սըր Մօուլբթն։

— Անոր համար որ, մինչեւ հիմա երկու ամիս անցուց Բանմայի մէջ, ոտքի ելնելէ ետք ալ պիտի ստիպուի դեռ երկար շաբաթներ սպասել, այսպէս բնականաբար որոշուած ժամուն չպիտի կրնայ կատարել աշխարհի շրջանը ընելու յանձնառութիւնը հետեւաբար, մօրեղբօրորդւոյն, Ռիչարի չորս միլիոնին ալ չպիտի կրնայ տէր ըլլալ։

(Շարունակելի)

Հայ Եկեղեցւոյ ամբողջութեան պահպանման նախանձախնդիր Ս. Հայրը կ'ապահովենք որ՝ Հայ Եկեղեցւոյն բնաւ այդպիսի վտանգ մը չսպառնար. չորս դարերէ ի վեր Հռոմի Եկեղեցիէն այդ հատուածումի օրինակը իր առջեւ ունի, եւ կրցաւ պահել մինչեւ ցայսօր իր քաղցրաբան Առաքելական հնութիւնը. բայց թէ՝ ինչպէս կրցաւ պահել զայդ. — Իր Առաքելական հիմնադրաց աւանդութիւնքը անխառն՝ անխախտ պահելովը, Աստուածաշունչ Գիրքերէն դուրս վարդապետութիւն չընդունելովը, եւ իր մէջ նոր ի նորոյ փոփոխութիւններ՝ բարեփոխութիւններ կամ չարափոխութիւններ չմացընելովը, եւ՝ եթէ երբեք ինչ ինչ մանր մունր եկամուտ սովորութիւններ ալ իր մէջ սպրդիլ յաջողեր են, անոնք այլանդակութիւններ չըլլալով եւ հոգւոց փրկութեան վնասակար չլինելնուն՝ ամենեւին չեն կրցած եւ չեն կրնար բնաւ սահմանել անոր: Մենք չնայելով Հռովմէականութեան եւ Յունականութեան՝ կը գիտենք Բողոքականութիւնը, զոր այնչափ քերանալիր կը գովէ Ս. Հայրը, թէ ազատ է ամենեւին, մաքուր կաշկանդուած եւ մասնաւոր շրջանակի մը մէջ սահմանափակուած չէ, եւ միշտ ամէն բարենորոգում կ'ընդունի, կը տեսնեմք որ անոր մէջ ամէնէն շատ եւ միշտ՝ նոր ի նորոյ ծուէններ կը ծուատին. — Ուստի կուզամ առաջարկել Ազգ. Եկեղեցւոյ գոյութեան պահպանման նախանձախնդիր Ս. Հօր, որ այսուհետեւ՝ բատ նուիրական սրբազան պարտուց մերոց՝ ձեռք ձեռքի տալով աշխատինք Տէրոջմէն մեր հովուութեան յանձնուած Քրիստոսի Հօտին բարոյական հսկել, տքնիլ եւ ջանալ, եւ այսպիսի խնդիրներ մեկդի թողունք, որք խիղճերը խռովելու՝ վիրաւորելու՝ չըսեմ նաեւ սպաննելու բնոյթն ունին: Ա՛ս կը պահանջեն միշտ Ազգը, Եկեղեցին եւ Աստուած:

ՍԱՀԱԿ Ք. ՏՐ. ՍԱՐԳՍԵԱՆ

Օրթաքէօյ

ՃԱՐՊԻԿՈՒԹԻՒՆԸ ԱՌՈՒՏՈՒՐԻ ՄԷՋ

ԽՄԲԱԳՐԻ ՄԸ ԱՆՓՈՐՁ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆՆԵ՞Ը ՇԱՄԻՉԻ ԱՌՈՒՏՈՒՐԻՆ ՎՐԱՅ

«ԿՕՇԿԱԿԱՐՆ ՑԿՕՇԻԿԸ»

Նոյնութեամբ կը հրատարակենք հետեւեալ յօդուածը, որ մասնագէտ վաճառականի մը կողմէ ղրկուած է մեզ իբրեւ պատասխան Թերթի մը մէջ երեւցած յօդուածի մը՝ շամիչի առուտուրին վրայ:

×

«Կօշկակարն ցկօշիկս»: — Այս առածը որքան ճշմարիտ է, ինչպէս երէկ, նոյնպէս այսօր, նոյնպէս ալ վաղը: Չենք գիտեր թէ տիրացուներ ե՞րբ սկսան առաջատակել վաճառականութեան սահմանները, բայց սա գիտենք միայն թէ Տիար Աւետիս Կէզիւրեան, զոր ցարդ իբրեւ տիրացու կը ճանչնայինք, նախընթաց օր առաւօտեան Թերթի մը մէջ փորձած էր իր տիրացուի նորիր թօթափել, եւ քարոզ կարդալ մեր՝ վաճառականներուս՝ գլխուն, առեւտրական ուղղամտութեան դասեր տալով:

Մարդուկը վերջապէս իր տիրացութիւնը կը մոռնայ եւ Իզմիրցի վաճառականներուն գլխուն շանթեր կ'արձակէ, գուշելով թէ ինչո՞ւ կը ներկեն ամիչը, այն պատուական պտուղը, որ իր տիրացուին բերնին ջուրերը կը լեցնէ: Չի գիտեր թէ ի՛նչպէս կը պատրաստուի շամիչը, ի՛նչպէս կը որուի անոր դեղնորակ, ոսկեփայլ գոյնը, զոր բնական վիճակի մէջ չորցած ամիչը պիտի չկրնար ունենալ:

Պէտք է գիտնալ թէ Այտընի նահանգը տարին մէկ միլիոն կիլոգրամ ամիչ կ'արտադրէ: Չամիչ պատրաստելու համար բնական մոխրաջուրի եւ էթի պէտք կայ: Այգեպանները շատ …էկ գիտեն զայս:

Արդ, այսքան մեծաքանակ չամիչ պատրաստելու համար, ո՞րքան ածուխ ամ փայտ վառել պէտք է, բնական …խիր կամ մոխրաջուր ունենալու համար: Այս բանին համար ո՛չ ածուխը …ի բաւէր, ոչ փայտը, ոչ ալ ժամանակը: Ուստի անհրաժեշտ եղած է բուեստական մոխիր (բօղաս) գործածել, եւ հետեւապէս ամէն տարի Եւրոպայէն հազարաւոր տակառ բօղաս կը բերուի Իզմիր, միմիայն չամիչի պատրաստութեան համար: Ով կ'անգիտանայ թէ առուտուրի մէջ, ապրանքի մը …ոյնը ամէն բանէ վեր է: Ապրանք մը, …իչ ըլլայ թէ թուզ, տպաւոր ըլլայ է կերպաս, յաճախորդը քաշող գոյն ունենալու է: Սամի պէս փայլուն դեղնորակ չամիչը կեցած տեղը ո՞վ առնէ սեւցած մրոտած չամիչը. պարզ…լ եղէք որ տիրացուն իսկ չառներ: Ծառին վրայ իր բնական վիճակին չորցած թուզը չստուեր, զի քարած կարծր բան մ'է, բայց երբ …րծաւորին ձեռքին տակ ծովու ջուրով մկրտուի, եւ տափերուն մէջ կոխուելէ վերջ ճաշակուի, տարբեր կակղութիւն մը, համովութիւն մը կ'առնէ, ապրուստ ու քաշող երեւոյթ մը կը …նու: Ինծի պատմէ թէ ինչո՞ւ ծովու ջուրով կ'օծուին այն համեղ ու պատուական թուզը՝ կը նշանակէ անգիտանալ թուզի պատրաստութեան եղանակը, ինչպէս կ'անգիտանայ Տիար Աւետիս միչին պատրաստութիւնը:

Ճագոյ ինչ ըսել իր անձին քաղաքներուն, երբ ուղղամտութեան եւ պարկեշտութեան դասեր կուտայ, ինչ որ վաճառականութեան մէջ ճարպիկութիւն է՝ խարդախութիւն կը կարծէ, ինչ որ ապիկարութիւն է՝ ուղղամտութիւն կը դաւանի: Կը բորբոքի թէ վաճառականը ինչո՞ւ համար Կէյվէյի աֆիոնը իբրեւ Սելանիկի աֆիոն կը ծախէ, ինչո՞ւ կը խարդախէ: Աֆիոնին մէջ տարբեր նիւթ մը խառնելը խարդախութիւն է, բայց այս ինչ տեղի աֆիոնը իբրեւ այն ինչ տեղւոյ արտադրութիւն ծախելը՝ ճարպիկութիւն է: Վաճառականը տեղի անուն չառներ, այլ ապրանքին ներքին արժէքը կը փնտռէ, աֆիոնին պարունակած մօրֆինին քանակութեան կը նայի: Վաճառականութեան պահանջքն ինչ է արդէն: Չէ՞ք տեսներ որ տարբեր երկիրներու գործարաններ զմելիներ ու մկրատներ կը շինեն եւ իբրեւ «Անգլիական ապրանք» մեզի կը ղրկեն. ասոր ինչ անուն տալու է: Տիար Աւետիսին ջատագոված գործարանները ճիշդ այս բանը կ'ընեն, եւ այս կերպ գործօղութիւններով է որ կը շահին եւ օրէ օր կ'ընդլայնեն իրենց գործառնութիւնները: Ասիկա անոնց գործն է, յաճախորդին գործն ալ լաւը գէշէն զանազանել, ընտրել գիտնալն է: Կը յիշեմ կօշկեղէնի վերաբերեալ նիւթեղէններ ծախող վաճառականն մը, որ անգլիական ապրանք կը ծախէր, ճիշդ չափերով ու կշիռներով, մինչդեռ իր դրացիները տարբեր երկիրներու մէջ եւ տարբեր գործարաններու ապրանք պատրաստել կուտային պակաս չափերով ու կշիռներով, եւ աժան գնով ալ կը ծախէին, դրամ կը շահէին, մինչդեռ մեր սահմանափակ մտքով վաճառականը, առանց գործերու ընթացքին ոգին ըմբռնելու, առանց առեւտր. ընդհանուր պահանջքին գոհացում տալու պէտքն զգալու, կը յամառէր կը մնար, իր քով աշխատող մարդոց խորհուրդներուն ու դիտողութիւններուն ալ չանսալով, մինչեւ որ օր մը պարտաւորուեցաւ փակել իր վաճառատունը, զի յաճախորդները օրէ օր պակսած էին: Առեւտրական կեանքն ա՛յս է, տիրացուին քարոզած բարոյականի վարդապետութիւնն ա՛յս: Տիրացուն՝ իր «Խորհուրդ Խորին»ը, կօշկակարն ալ իր կօշիկը:

Չէ՞ք տեսներ որ կերուխումի ու գինին սիրող եկեղեցականն իսկ, երբ բեմի վրայ գտնէ ինքզինքը, ժուժկալութեան եւ սակաւապետութեան քարոզ կը կարդայ, ամէնէն աւելի կինները գլխէ հանող եկեղեցականը Հայ կնոջ պարկեշտութեան վրայ կը ճառէ, կարօտելոց դրամը անխղճաբար կոկորդը անցընող աբեղան լոյս սփռելու կը ճգնի, օղիին ու գինիին պաշտօն մատուցանող վարժապետը, որ ամէն իրիկուն չունչը Էֆթալօֆօսին կնքոտ սեղանին շուրջը կ'առնէ, ալքօլամոլութեան դէմ պերճախօս քարոզ մը կը խօսի: Ասոնք չե՞ն ապացուցաներ թէ դպրոցի մէջ ուսուցուած բարոյականը տարբեր է, շուկայի եւ հրապարակի վրայ տիրող բարոյականը տարբեր. Անոնց բանի մէջ ճարպիկութիւն, դարձեալ ճարպիկութիւն, ինչպէս Տիար Աւետիսին ծախած հմտական գիտութիւնն ալ տեսակ մը ճարպիկութիւն է, ըսել տալու համար թէ ինք մինակ տիրացու չէ, այլեւ առեւտրական բարոյախօս մը:

ԱՐՏԱՔԻՆ

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

«Սթանտըրտ»ի Օգս. 1ի խմբագրականէն

Ճափոնի առաջարկած հաշտութեան պայմանները անտարակոյս խիստ են, բայց ծայրայեղ կամ յանդուգն չեն կրնար կոչուիլ: Չէզոքներու անկախ կարծիքին դուշակութեան կը դուգադիպին գործնականապէս: Եթէ Մ. Վիթթէի պատասխանը երէկ չյանձնուեցաւ Պարոն Քոմուրայի, այսօր պիտի յանձնուի: Կրնանք ենթադրել որ եթէ պայմանները ընդունած չէ, դուն ալ գոյած չէ նորագոյն բանակցութեանց դէմ: Չենք ալ կարծեր որ Միքատոյին Պատուիրակները իսկոյն Ժողովը պիտի խզեն: Լիաօթունկ Թերակղզիին յանձնումը, Մանչուրիոյ պարպումը եւ այդ նահանգին Չինաստանի վերադարձուիլը, Խարպինէն վար Չինական-Արեւելեան երկաթուղիին Ճափոնի թողուիլը, եւ Քօրէայի վրայ ճափոնական թեւարկութեան մը ճանչցումը — ասոնք ա՛յնպիսի կէտեր են, որոնց մասին Ռուսիա մտքը դրած պէտք էր ըլլար տեղի տալու՝ երբ Նախագահ Րուզվէլթի հրաւէրը ընդունեց: Այլապէս, աւելորդ էր լիազօր ընտրելը: Տարակոյս չկայ նաեւ որ պատրաստ ըլլալու է Ճափոնի վճարելու պատերազմական ծախքերը մինչեւ զինադադար կնքելու վայրկեանը: «Տուգանք» բառը պիտի չգործածուի, որովհետեւ Միքատոյի քաղաքականութեան մաս չի կազմեր ռուս կառավարութիւնը իր հպատակներուն աչքին առջեւ նուաստացնելը: Սակայն այս խնդրոյն վրայ յայտնի է թէ Մ. Վիթթէ նոյն մերժումով պիտի սկսի, նոյնը կրնայ ըսուիլ Սաղալինի յանձնումի պահանջման վրայ: Այսու հանդերձ, խիստ անհաւանական է որ Ճափոն կղզին իրապէս գրաւելէ վերջ նորէն Ռուսիոյ դարձնէ զայն, որ յիսուն տարի առաջ արդէն իրեն կը վերաբերէր: Բայց Ճափոնի կողմէ յանկնկալս առաջ քշուած հետեւեալ երկու կէտերուն վրայ կարելի է նոր սակարկութիւններ ընել: Վլատիվօսթօքէն մինչեւ Պէտրոփավլովսկի ծովը՝ Սիպերիոյ ծովեզերքին երկայնքը, ձկնորսութեան իրաւունքի խնդիրը պատճառ մը չէ որ պատերազմը շարունակուի. Նոյնը կարելի է ըսել նաեւ Խաղաղականի մէջ Ռուսիոյ նաւային զօրութեան սահմանափակման դէմ Ճափոնի պահանջումին համար: Անհնարին չէ ենթադրել թէ Ճափոն գիտնամը այս պայմանները դրած է, որպէս զի տեղի տալու պատճառ մը ըլլայ, եւ Ժողովին մէջ Ռուսիոյ ձեռք ձգել տայ առաւելութիւն մը: Ուրիշ հաշտութեան հեռապատկերին համար ինչ կրնանք ըսել: Բեթերսպուրկի մեր թղթակիցը, որ ամբողջ պատերազմի միջոցին մայրաքաղաքին պաշտօնական եւ ժողովրդական կարծիքին յայտ իրազեկ եղեւցաւ, կը յայտարարէ թէ պայմանները իրենց ամբողջութեան մէջ անտանելի նկատուած են: Հայրենի եւ աշխոյժ ռուս ազգին առաջին տպաւորութիւնը անշուշտ ասիկա կրնայ ըլլալ: Այս տեսակ պայմաններով հաշտութիւն մը չի կրնար կնքուիլ առանց դառն տառապանքի: Բայց ուրիշ ինչ ճար կայ: Թշնամութեանց վերանորոգումը նոր աղէտներ եւ աւելի ջախջախիչ նուաստութիւն հրաւիրել ըսել է: Եւ նոր տարիի մը վերջը, կամ երկու տարուան մէջ — որովհետեւ կարելի է որ Ռուսիա այնչափ դիմանայ — ա՛լ աւելի ծանր պայմաններ. պիտի պարտաւորուի հպատակիլ: Այս կէտին վրայ բանակցութիւնները խզելով, Ռուսիա կրնայ յետաձգել չարաչուք օրը, ոչ թէ բոլորովին հեռացնել: Ամէն օր Ռուսիոյ վճարելիք տուգանքին վրայ մէկ միլիոն տոլար կ'աւելնայ, եւ Ռուսիա չի կրնար տեղը բերել իր նաւային ոյժը: Մեծն Բրիտանիա եւ Ռուսիա իրենց կռիւները ունեցած են անցեալին մէջ եւ կրնան վէճեր ունենալ ապագային: Բայց մեր Թագաւորին եւ իր Նախարարներուն սրտագին բաղձանքը ա՛յն է որ Ռուսիա անյապաղ սկսի իր վերանորոգութեան գործը:

Այս բանը չի կրնար ըլլալ ցորչափ կը յամառի Ճափոնի հետ կռուոյն մէջ: Իրերը իրենց մերկութեան մէջ պէտք է դիտել: Ռուսիա ծովէն ու ցամաքէն բոլորովին պարտուեցաւ: Իր նաւատորմը դադրեցաւ գոյութենէ, քանի մը անկարեւոր մարտանաւեր միայն մնալով իրեն: Բորթ Արթուրի անկումն ի մօտոյ պիտի յաջորդէ Վլատիվօսթօքի գրաւումը: Սաղալին կղզին Ճափոնի ձեռքը ինկաւ, եւ ասով բացը մնաց Սիպերիոյ ծովեզերքին պաշտպանութիւնը: Մանչուրիոյ մէջ ռուսական զէնքերուն կրած աղէտներուն երկայն շարքը ամենապարզ յաղթութեամբ մը իսկ չմեղմուեցան: Ստոյգ է որ Լինէվիչ ճարտարօրէն եւ յամառութեամբ կեցած բռնած է իր գետինը, ինչպէս Քուրոփաթքին կ'ընէր ասկէց առաջ: Բայց ինչ նպաստաւոր: Միքատոյին բանակները անպարտելի կերպով հաստատուած են ցամաքին վրայ, եւ ծովու վրայ իրենց տիրապետութիւնը աժան եւ դիւրին հաղորդակցութիւն մը կը պահէ իրենց ցամաքի խարիսխին հետ: Մանչուրիոյ ստեփանաբար նուազող մասին վրայ ռուսական կռուանը երկարաձգելով, ռուս կառավարութիւնը առաւելին սա՛ միայն կրնայ ընել որ Ճափոնի համբերութիւնը եւ անոր դրամական կարողութիւնը պիտի սպառէ: Բայց ներկայ նշաններուն նայելով, Ճափոնի վարկը հաստատուն է, մինչ Ռուսիա մինչեւ որ հաշտութիւն չկնքէ մեծ փոխառութիւն մը չի կրնար կնքել:

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

ԵՐԿՈՒ ՆԵՂԱՑՈՒՑԻՉ Պ՚ՀԱՆՋՈՒՄ

"ՊԱՏԵՐԱԶՄ. ԾԱԽՔԵՐՈՒ Վ.ՃԱՐՈՒՄ"

"ՍԱՂԱԼԻՆԻ ՅԱՆՁՆՈՒՄ"

ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԵՐԺՈՒՄԸ

ՀԱԿԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐ

Տէյլի Թէլէկրաֆի մասնաւոր թղթակցէն

Թէեւ երէկ «Նայէ Ֆրայէ Բրէսէ»էն առնելով, մեր ընթերցողներուն ներկայացուցինք լոնտոնեան մեծ օրաթերթին թղթակցին չահեկան հեռագրին համառօտութիւնը, բայց երեկի թղթաբերով Լոնտոնէն առնուած «Տէյլի Թէլէկրաֆ»էն կ'արտատպենք թղթակցին հետեւեալ ընդարձակ հեռագիրը. —

ՆԻՒԹԵԱՍԸԼ, (Օգոստ). — Ամերիկա անձկալից ակնկալութեան մը մէջ կը տուայտի: Ճափոնի հաշտութեան պայմաններուն վիճաբանութիւնը ներկայ ժամուս երկրորդական բրած է ամէն ուրիշ վիճաբանութեան: Բազաքաքական շրջանակներու մէջ ամէն ծայրայեղ կարծիքները կան, իսկ գրաւի շրջանակներուն մէջ երկուստեք մեծամեծ գումարներ կը տրուին եւ կ'առնուին: Որովհետեւ, պատուիրակներուն բացարձակ լռութեան հակառակ, ամէն ոք կարծես գիտէ գլխաւոր պայմանները, եւ շատերը մինչեւ իսկ մէն մի յօդուածի տեղեակ կը թուին ըլլալ: Հեռագրական Գործակալութիւն մը, զոր օրինակ, Միացեալ Նահանգաց եւ Եւրոպայի ամէն կողմերը կը հրատարակէ թէ Ճափոնի հաշտութեան պայմաններուն մէջ կայ նաեւ հետաքրքրական յօդուած մը ի մասին «Ռուսիոյ նաւային զօրութեան սահմանափակման Ծ. Արեւելեան ջուրերուն մէջ:» Պաշտօնի օրաթերթ մը կը հաղորդէ պատերազմական տուգանքի ձեւով պահանջուած գումարին քանակութիւնը, եւ ուրիշ պայմաններու մէջ կը յիշատակէ Վլատիվօսթօքի բերդերուն քանդումը, աւելցնելով թէ այդ պայմանները Ջարին հեռագրուած են, «եւ իր հրահանգները ուրբաթէն եւ թերեւս Բյ.էն առաջ չեն սպասուիր:» Լրագիրը կը ծանուցանէ նաեւ թէ «Մ. Վիթթէ կ'ըսէ որ պայմաններուն մէջ անտանելի բան մը չկայ, եւ թէ Ռուսիա այս ամէնուն կրնար տեղի տալ. Հաշտութեան բարեկամները մեծապէս քաջալերուած կ'զգան:»

Տեղեկութեան բոլոր այս տեսակները, որոնք արտասահմանի մէջ հրատարակուած են, այսօր իսկ նոր են դեռ: Իմ գիտցածս ա՛յն է թէ ռուսական եւ ճափոնական պատուիրակութեանց անդամները իրարու պատուոյ խօսք տուած են հաշտութեան պայմաններուն բնութեան վրայ ամենադոյզն ակնարկութիւն մը իսկ չընել դուրսի մարդու, եւ որովհետեւ իրենց խօսքը յարգող մարդիկ են, համոզուած եմ որ իրենց խօսքը պիտի պահեն, եւ մամուլին մէջ հրատարակուածները լոկ թղթակիցներու ենթադրութիւններ են: Արտօնուած եմ ըսելու թէ հաշտութեան պատուիրակներէն եւ ոչ մէկն բերանը բացած, խօսք մը չէ ըսած ուրիշին հաշտութեան պայմաններուն վրայ, բայց երբ խնդիրը ենթադրութեան վրայ ըլլայ, ես ալ կրնամ յայտարարել թէ Լիաօթունկ Թերակղզիին գրաւումէն զատ Ճափոնի պայմաններուն մէջ կան նաեւ հետեւեալները. —

Բորթ Արթուր եւ Տալնի:

Մանչուրիոյ պարպումը:

Հարաւային երկաթուղիի գիծին յանձնումը:

Սաղալինի յանձնումը, եւ Պատերազմական ծախքերուն վճարումը:

Այսու հանդերձ, կը կրկնեմ թէ այս ամէնը ենթադրութիւն է, բացի վերջին երկու նիւթերէն, որոնց համար ինչպէս երէկ ըսի ստոյգ տեղեկութիւններ ունիմ:

Բորթսմութի եւ Միացեալ Նահանգաց շատ մը մեծ կեդրոններու մէջ զգացումները յայտնապէս յուսալից են, բայց պատասխանատու պետական մարդոց յայտարարութիւնները եւ Ջարին ենթադրեալ հեռագիրները՝ որոնց վրայ այս դուշակութիւնը հիմնուած է, ո և է գոյութիւն չունին:

Երէկուան պատահածը՝ զոր կարելի է պարզել առանց անհարկաւոր գանուելու, սա՛ է. — Մ. Վիթթէ Պարոն Քոմուրայի պայմանները ընդունելով, իր գրպանը դրաւ եւ քիչ յետոյ քաշուեցաւ ճաշելու: Ռուսական պատուիրակութեան բոլոր անդամները ներկայ չէին այս ճաշին, որու միջոցին խօսակցութիւնը դարձաւ տեղական հանդամանքներու, անտարբեր նիւթերու եւ ամերիկեան տպաւորութիւններու վրայ: Ժամը 2ին, ճաշը աւարտելով, Մ. Վիթթէ աշխատութեան սկսաւ սոսկալի ռանդով մը, եւ գրիչը ձեռքէն վար չձգեց մինչեւ այս առաւօտ ժամը 2ին քառորդ մնացած: Ինչպէս երէկ ծանուցի, իր Քօրօսթօվէցյ քարտուղարը պանդոկ ղրկեց զինուորական, ելմտական եւ քաղաքական մասնագէտները կանչելու, ինչպէս նաեւ պաշտօնական թուղթերը բերելու: Ասոնց հասնելուն վրայ վիճաբանութեան գործը սկսաւ: Պայմանները անգլիերէն լեզուով խմբագրուած էին, ֆրանսերէն թարգմանութեամբ մըն ալ, եւ Մ. Վիթթէ խորհրդակցութեան սենեակին մէջ հաւաքելով իր պաշտօնակիցները, ամէնուն ալ իմացուց ճափոնական առաջարկութիւնները, որոնք յետոյ կարդացուեցան, վերլուծուեցան եւ վիճաբանուեցան այս փակարանին մէջ: Թէեւ վերջնական որոշման մը պատասխանատուութիւնը կը ծանրանայ Մ. Վիթթէի ուսերուն վրայ, բայց բոլոր հանճարեղ մարդոց պէս ինք ալ համոզումներուն առջեւ բաց միտք ունի, սիրով կ'ընդունի քննադատութիւնը, եւ կը խոնարհի խրատի: Ուստի, իր ամբողջ քաղաքական ասպարէզին մէջ իր յարգած անյեղլի կանոնին հետեւելով, արտօնեց որ իր հետեւորդներէն իւրաքանչիւրը առանց վարանելու, իր գաղափարը եւ իր թելադրութիւնները պարզէ մէն մի մասնաւոր կէտի վրայ, եւ ուղղութեամբ մտիկ ըրաւ ամէն ըսուածներուն:

Վիճաբանութեան գլխաւոր մասնակցողներն էին Մ. Բօքօթիլով, ռուսաչինական Պանքային երբեմնի Տնօրէնը, այժմ Բէքինի դեսպան, եւ Բեթերսպուրկի ելմտական պաշտօնատարներէն Մ. Շիփով: Ժամեր անցան այս պատասխանատուութեան հրաւիրող գործին մէջ, որ սակայն խնդրոյ նիւթ եղող ընդարձակ հարցերը նկատի առնելով, շատ շուտով աւարտեցաւ դարձեալ: Ճափոնական պահանջումները Թօքիոյի մէջ ընդարձակօրէն բանաձեւուած էին երկար ատենէ ի վեր, եւ մէն մի մանրամասնութիւն լաւ խորհուած եւ զարմանալի կերպով խմբագրուած էր, եւ ռուսական պատասխանը կէս գիշերէն երկու ժամ վերջ արդէն իսկ պատրաստ էր յանձնուելու համար: Ժամը վեցուկէսին Մ. Վիթթէ, Պարոն տը Րօզէն եւ Մ. Բլանսոն օթօմոպիլով պանդոկ դարձան, փոխելէ ճամբէն յառաջացած ատեննին արձակ համարձակ խօսակցելով, եւ յետոյ աճապարանքով ճաշ ընելէ վերջ, աշխատութիւնը վերսկսաւ, եւ շարունակուեցաւ մինչեւ գրեթէ ժամը 2: Մէն մի կէտ անջատաբար մանրամասնօրէն մաղելէ, եւ ըսելիք մը ունեցող իւրաքանչիւր անդամի դիտողութիւնները լսելէ վերջ, Մ. Վիթթէ ինք անձամբ երկար պատասխան մը թելադրեց սկիզբէն մինչեւ վերջը, իւրաքանչիւր ճափոնական պահանջում առանձինն ի նկատ առնելով, պարզելով իր Օգոստափառ Վեհապետին տեսութիւնները այս մասին, եւ համառօտակի թուելով տրուած պայմաններուն ամբողջական մերժումին կամ մասնակի առարկութեան պատճառները:

Մ. Վիթթէ ինք բացարձակապէս արտօնուած է Ջարէն իբրեւ վերջնական դատել իր (Վիթթէի) տեսութիւնները: Իրաւ որ Վիթթէ շարունակ հաղորդակցութեան մէջ է Լամստորֆ կոմսին հետ, բայց լոկ ձեւակերպութիւն է ասիկա, եւ անոր հետ իր հեռագրական հաղորդակցութեան մէջ իր բառերուն համար անցեալ ժամանակ կը գործածէ փոխանակ ապառնիի, զոր օրինակ «ըրի» կ'ըսէ փոխանակ «պիտի ընեմ»ի, են.: Հետեւաբար անհիմն են բոլոր այն զրոյցները թէ Մ. Վիթթէ լոկ մարդկեղէն ձայնադիր մըն է, որուն միջոցաւ Միքատոյի պատուիրակներուն կը խօսին Բեթերսպուրկի պաշտօնական անձնաւորութեանց ձայները: Իր անունը եւ ասպարէզը համոզիչ ապացոյցներ են թէ ինք անկարող է այդպիսի երկրորդական դեր մը կատարելու:

Ճափոնական պայմանները ա՛յնպիսի ոճով մը խմբագրուած են որ նորագոյն բանակցութիւնները հնարաւոր եւ դիւրին կ'ընծայեն: Եւ այս պատճառաւ Ռուսերուն մէջ դժգոհութիւն պատճառելիք մէն մի պահանջում մեղմաբանօրէն գրի առնուած է, դառն դեղահատ մը ծածկող շաքարի նման: Բայց այս նախադրութիւնները մինչեւ ո՛ր աստիճան պիտի ազդեն բանակցութեանց արդիւնքին վրայ, յայտնի չէ:

Սա ստոյգ է որ այս նախադրութիւնները անկարելի կ'ընեն բանակցութեանց յանկարծական խզումը, եւ այս արդիւնքը շատերուն աչքին համար հաշտութեան յաղթելուն համազոր մըն է: Ի սկզբան կը վախցուէր թէ մի՛ գուցէ Մ. Վիթթէ յանկարծ ժխտական պատասխան մը տայ եւ Բորթսմութէն մեկնի, բայց այս երկիւղը հիմա փարատած է: Պարոն Քոմուրայի պահանջումներուն կատարեալ պատասխան մը խմբագրեց, ընդունելով մէկ քանին եւ մերժելով միւսները: Մ. Վիթթէի գաղափարն էր հրատարակութեան տալ Ճափոնի ներկայացուցած հաշտութեան պայմանները եւ անոնց վրայ իր ըրած դիտողութիւնները, բայց Միքատոյին պատուիրակին բացորոշ եւ թախանձագին խնդրանքին վրայ, հաւանեցաւ ամենախիստ լռութիւն պահել եւ հետեւաբար իր շրթունքները բոլորովին կնքուած են: Բայց ի վիճակի եմ յայտարարելու թէ Ռուսիա իր պատասխանին մէջ բացարձակապէս կը հակառակի Սաղալինի յանձնումին, պատերազմական տուգանքի վճարումին, եւ նոյն իսկ Քօրէայի վրայ ճափոնական թեւարկութեան, եթէ բացորոշապէս պայման չդրուի որ ռուսական սահմանագլխին մօտ ո և է բերդ պիտի չկանգնուի: Կը մերժէ նաեւ Մանչուրիական երկաթուղիին ո և է մէկ մասը թողուլ Ճափոնի:

Ուստի, այս արտաքին երեւոյթներէն դատելով, կը թուի թէ վիճաբանութեան ամենեն պատրաստ խարիսխ մը պիտի ըլլայ որուն վրայ իրաւախոհութեան սկզբունքը կարենայ կանգնել հաշտութեան մնայուն շէնք մը: Ռուսք մերժումի մանգաղը պիտի գործածեն Ճափոնցիներուն պահանջումները քաղելու համար, միայն կը մնայ տեսնել թէ այդ մանգաղը պիտի կրնա՞յ գործել ամուր ժայռի մը վրայ կամ անվերադարձելի նուազագոյն պայմաններու գետնին վրայ: Այս մասին չեմ կրնար հաւաստիքով խօսիլ, բայց ազատ եմ խոստովանելու թէ ուրիշներէն նուազ լաւատես եմ: Որովհետեւ Ռուսք կը խորհրդակցին, կ'առարկեն, հակառաջարկներ կ'ընեն եւ ընդհանրապէս վիճաբանութեան կը մտնեն: շատերը ասկէց համարձակութիւն առնելով կը հետեւցնեն թէ տագնապալից վայրկեանը անցած է, եւ թէ երկու ժողովուրդներուն միջեւ գոյութիւն ունեցող կարծիքի տարբերութիւնները կարելի է հարթել Ատլանտական երկու կողմը գտնուած խաղաղութեան բարեկամներուն ջանքերով: Այս ենթադրութիւնը հրապուրիչ բան մը ունի իրեն մէջ, որովհետեւ խորհնցաւ պիտի պատճառէ բանակցութեանց խզումը եւ պատերազմի ասպարէզներուն մէջ նոր խորտակում մը: Բայց մինչեւ հիմակ եղածներէն չենք կրնար հետեւցնել թէ հաստատակայ խարիսխ մը գտնուած ըլլայ բանակցութեանց համար:

Ռուսք Ճափոնի պաշտօնական պահանջումները ստուգելով անընդունելի գտան զանոնք երկու էական կէտերու մէջ. բայց փոխանակ պատասխանը կտրուկ մերժումի մը մէջ սահմանափակելու, քաղաքավարութեամբ բացատրեցին թէ ինչո՛ւ համար ընդունելի չեն կրնար նկատել զանոնք, եւ ըրին հակառաջարկներ, յոյս յայտնելով թէ Միքատոյին պատուիրակները նկատի պիտի առնեն զանոնք: Հիմա գործը Ճափոնցիներուն կը մնայ, եւ սպասողականին այն երկար միջոցին երկու ցամաքներուն վրայ խաղաղութեան բարեկամները կրնան աշխատիլ եւ պատերազմիկներուն հասկցնել սա՛ անտարակուսելի իրողութիւնը թէ պատերազմին վերանորոգումը շատ աւելի դրամի, մարդու եւ քաղաքական ազդեցութեան կորուստ պիտի պատճառէ քան յաղթականին պայմաններուն անմիջական ընդունելութիւնը: Այս կերպով անշուշտ վերջնական համաձայնութեան մը հաւանականութիւնները գոյութիւն ունին, բայց պէտք չէ չափազանցել, եւ ես իմ մասիս խօսելով, եւ երէկ ու այսօր պատուիրակներուն ըրած յառաջդիմութիւնը նկատի չառնելով, տրամադիր եմ նուազ յուսալից գտնուելու:

Հեռագրական գործակալութեանց կամ կարգ մը թերթերու մէջ համրուած յարձակողական պայմաններ, ինչպէս Սիպերիոյ ծովեզերքին յանձնումը, եւ ուրիշ նոյնօրինակ պայմաններ Ճափոնի հաշտութեան առաջարկներուն մէջ տեղ չունին: Սաղալինի յանձնումին եւ տուգանքի խնդրոյն համար ալ Ճափոնցի պատուիրակները պատրաստ են կարելի եղածին չափ զիջողութիւններով ընդունելի ընել Ռուսիոյ:

, Թօքիոյի ճափոնական օրաթերթերը Բորթսմութէ եկած ընդծովեայ հեռագրութիւններուն վրայ յաւելուածներ կը հրատարակեն շարունակ: Ճափոնական ազգը ժողովին ելքին կը սպասէ հանդարտօրէն: Ռուսիա ի մօտոյ պիտի հասկնայ թէ անօգուտ է ձգձգումը, եւ Ճափոն որոշած է պատերազմը շարունակել, եթէ իր պայմանները չընդունուին: Նաւային ու զինուորական պատրաստութիւնները թուլցած չեն, եւ նոր զօրքեր դրօշի տակ կը կոչուին ծառայութեան համար: Ամէն օր հազարաւորներ ռազմադաշտը կը մեկնին: Նոյն ծափահարող բազմութիւնները կան կայարանին մէջ, նոյն կանթեղաւոր թափօրները ի յիշատակ յաղթութեան, եւ ժողովուրդին խանդավառութիւնը միշտ է ինչպէս յառաջ: Բաղձացուած միակ հաշտութիւնը տեւական հաշտութիւն մըն է: Եթէ նոր ճակատամարտ մը մղուի Մանչուրիոյ մէջ, ամէնէն արիւնալիցը պիտի ըլլայ աշխարհի պատմութեան մէջ: Անոնք ամէնքը ամենապարզ իրողութիւններ են Ծ. Արեւելքի մէջ բնակող իւրաքանչիւր անկողմնակալ օտարականի համար:

, Ուրբաթ գիշեր Բեթերսպուրկէն Բարիզ հասած հեռագրի մը համաձայն, Ճափոնի հաշտութեան պայմանները մեծ զգացում առաջ բերած են հոն: Պատերազմական կուսակցութիւնը դարձեալ կը յաղթանակէ: Ջարը մասնաւորապէս նեղացած է Ճափոնցիներուն պահանջկոտութենէն, եւ Վիթթէի հեռագրեր է իսկոյն մերժել պայմանները, եւ զօրավար Լինէվիչին ալ իմացուցեր է թէ կը հաւանի ընդհանուր ճակատամարտի մը համար իր ծրագրին: Այս զրոյցներուն նայելով, պատերազմը պիտի շարունակուի, բայց դիտելի է ամերիկեան թերթերուն ըսածը թէ Մ. Վիթթէ Ամերիկայի մէջ փոխառութեան մը պատրաստութիւններ կը տեսնէ պատերազմական տուգանքը վճարելու համար: Բարիզի սակարանին մէջ մտահոգութիւն եւ իրարանցում առաջ եկաւ Ռուսիոյ եւ Ճափոնի միջեւ բանակցութեանց խզման զրոյցի մը վրայ, բայց տագնապն ու անձկութիւնը փարատեցան քիչ վերջը, եւ հրապարակը հանդարտեցաւ:

, Պերլինի թերթեր ալ կը գրեն թէ Ճափոնի պայմանները դժուար ընդունելի են Ռուսիոյ համար:

, Ռուսիոյ ելմտական նախարար Մ. Քօքօվցէվ հեռագրական թղթակցի մը հետեւեալը ըսաւ Ճափոնի պայմաններուն մասին. —

«Ո՛չ կը զարմանամ եւ ոչ կը վհատիմ: Երբ հաշտութեան ժողովին արդիւնքին վրայ իմ կարծիքս հարցուեցաւ, պատասխանեցի թէ կը հաւատամ որ Ճափոն խիստ ծանր պայմաններ պիտի առաջարկէ, զորս Ռուսիա իբր մեծ տէրութիւն մը չի կրնար ընդունիլ: Չեմ կրնար ըսել թէ պայմանները վերջնագրի ձեւ մը ունին, թէ պարզապէս նպատակ ունին գիտնալու թէ ի՛նչ կրցան փրցնել Ռուսիայէն, բայց եթէ անոնք Ճափոնի վերջնական խօսքն են, ուրեմն կը սպասեմ որ Ժողովը ի մօտոյ խզուելով վերջանայ»:

Նախարարը ի վերջոյ յայտարարեց թէ Մ. Վիթթէ երբեք արտօնուած չէ Ճափոնի պատերազմական ծախսը վճարել:

, Ռուս կառավարութիւնը Օտեսայի շոգենաւային ընկերութեան հարցուց թէ քանի՞ շոգենաւ կրնայ տրամադրելի ունենալ Ծ. Արեւելքի զօրքերը հայրենիք փոխադրելու համար: Հաշտութեան ժողովին արդիւնքին նպաստաւոր երեւոյթ մը կը համարուի այս կառավարական հրահանգը:

, Նիւ Եորքի մեծ պանքերուն ներկայացուցիչները Բորթսմութ գացին կացութիւնը մօտէն ուսումնասիրելու համար: Մ. Վիթթէ զանազան հեռագիրներ ղրկեց նաեւ եւրոպական կարեւոր սեղանաւորական տուներու:

, Նիւ Եորք Հէրըլտ, որ իր ներշնչումները Բարիզէն կ'առնէ, կը յայտարարէ թէ պատերազմական տուգանք վճարելը ամօթ չէ Ռուսիոյ, մինչդեռ պատերազմին շարունակութիւնը կրնայ նոր պարտութիւններով աւելի ամօթ պատճառել: Ֆրանսա տուգանք մը տալով Գերմանիոյ, իր ազդեցութենէն բան մը չկորսնցուց, եւ ինքզինքը գտաւ ու կրկնապատկեց քիչ ժամանակէն:

ԱՆԳԼԻԱՑԻՔ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱՑԻՔ. — Լոնտոնի Լորտ Քաղաքապետը Կիլտհոլի մեծ ընդունելութենէն վերջ, ներկայ

բոլոր Ֆրանսացի նաւաստիներուն իւրաքանչիւրին իբրեւ յիշատակ այցելութեան բաշխեց արծաթեայ վահանաձեւ ըմպանակ մը, որուն վրայ դրոշմուած էին բացի քաղաքապետարանէն Ֆրանսայի եռագոյնը և Լոնտոնի միջնաքաղաքին դրօշը, սա արձանագրութեամբ, «Յիշատակ, Կիլտհօլ, 1905»։ Մէն մի նաւաստի նուէրը առնելուն պէս միւը կ'ընծայէր անոր կապուած եռագոյն ժապաւէնը։ Նաւաստիներէն մին ա՛ն աստիճան բերկրացած էր որ իր գլխարկէն սեւ ժապաւէնը քակեց, որուն վրայ ոսկետառ «Փառք» արձանագրուած էր, եւ երկարեց զայն Լորտ Քաղաքապետին, որ ընդունեց զայն, շնորհալի ժպիտով մը։ Ըմպանակները չէին միայն զոր Ֆրանսացի նաւաստիները իրենց հետ կը տանէին, այլ իրենց կուրծքը անցուցած էին նաեւ վարդի փունջի մասեր, որոնցմով զարդարուած էին ճաշասեղանները։

ՌՈՒՍԻՈՅ ՄԷՋ ՍՈՎ. — Գերման թերթերը Բեթերսպուրկէն կ'իմանան թէ 30,000 հոգի Ռուսիոյ ներսերը հացի նեղութիւն կը կրեն, հունձքերուն անյաջողութեան պատճառաւ։ Հազարաւորներ հանրային ապուրի խոհանոցներուն առջեւ համախմբուած, կառավարութեան շնորհիւ կ'ապրին։

ԼՈՒՍՆՈՏ ՄԸ ՓԱՐՈՍԻ ՄԸ ՄԷՋ. Տարօրինակ պատմութիւն.— Նիւ-Եորքէ հեռաձայնը կը հեռագրեն.— Լօնկ Այլէնտի ամերիկեան փարոսը վերջերս սրտաճմլիկ փորձութեանց տեսարանը եղաւ։ Ամբողջ շաբաթ մը փարոսին առաջին պահակը, Հըլս, շարունակ յուսահատ ճիգ մը կը մղէր փարոսին լոյսը վառ պահելու և չսպաննուելու համար երկրորդ պահակէն՝ Բօսթըր, որ յանկարծ լուսնոտած էր։ Անշուշտ Հըլսի հիանալի արիութիւնը և համբերատարութիւնը այս ահաւոր դէպքին ամբողջ միջոցին փրկեց նաւերը նաւաբեկութենէ, ինչպէս նաեւ պահպանեց իր կեանքը։ Ամբողջ շաբաթ մը, սպաննուելու անընդհատ վտանգի մէջ, առանց վայրկեան մը իսկ քնանալու պատեհութեան, Հըլս կառչեցաւ իր պահակի պաշտօնին։ Բօսթըրի լուսնոտութիւնը խիստ տարօրինակ ձեւով մը սկսած էր։ Կ'երեւակայէր թէ ինք Գաբրիէլ հրեշտակն էր, և Հըլս վիշապն էր զոր պարտաւոր էր սպաննել։ Փայտահարի տապարով մը Հըլսը գետին տապալելուն մէջ չյաջողելով, Բօսթըր խոշոր դանակ մը կապեց ցիցի մը, և յաճախակի իր ընկերոջ գլխուն կ'իջեցնէր զայն։ Այս յարձակումները, թէ՛ տապարով, թէ՛ ածելիով, թէ՛ մուրճով և կամ ուրիշ ահռելի զէնքերով, իրարու ետեւէ կը կրկնուէին, կարճատեւ ընդհատումներով։ Մերթ ընդ մերթ Հըլս կարող կ'ըլլար անզգայ զգետնել լուսնոտը, բայց անկարող էր քնանալ, որովհետեւ Բօսթըր կրնար արթննալ, և նոր յարձակում մը փորձել։

Փոթորկալից գիշեր մը, երբ ամէնէն աւելի պէտք էր ճրագին լոյսը փարոսին մէջ նաւերը խարակներէն զգուշացնելու համար, Բօսթըր կտոր կտոր ըրաւ մէկ ինչպէս թանձրութեամբ ապակեայ լապտերը։ Հըլս ամենամեծ դժուարութեամբ քաշեց մէկղի տարաբախտ մարդը, և սկսաւ ծակիչով և մուրճով մը ծակ մը բանալու աշխատիլ փարոսին քարէ պատին մէջէն։ Այս պահուս օգնութիւն հասաւ Հըլսի, որուն հոգին բերանը եկած էր։ Երկուքն ալ ցամաք հանուեցան անյոյս վիճակի մէջ, և բաւական երկար ժամանակ չկրցաւ տռամաթիք դէպքին պատմութիւնը ընել Հըլս, որուն չքադրամ պիտի տրուի իր դիւցազնական գործին համար։

ՍԱՂԱԼԻՆԻ գրեթէ բոլոր կարեւոր անտառները կրակի տրուած են, ինչպէս կը յայտարարեն Ճարոնի համաղ գերի ռուս սպաները։ Ասոնցմէ ոմանք սկսած են ճարոներէն սովրիլ, և Ճարոնի մէջ տուն տեղ ըլլալ ճարոնցի կիներու հետ կարգուելով։

ՀՈԼԱՆՏԱՅԻ ՎԻԼՀԷԼՄԻՆԱ ԹԱԳՈՒՀԻՆ. — «Տէյլի Թէլէկրաֆ» իր Կանանց Բաժնին մէջ հետեւեալը կը գրէ. — Շնորհալի Թագուհին Վիլհէլմինա քանի մը շաբաթէն Լօօյի ամարանոցէն Լա Հէյ կը դառնայ Խորհրդարանը բանալու, որմէ վերջ դարձեալ Լօօ պիտի երթայ մինչեւ որ գիւղագնացութեան եղանակը վերջ գտնէ։ Ամէն տարի յուլիսի կիսուն հոն կ'երթայ, ուր պարզուկ կեանք մը կ'անցնէ, և սիրական զբաղումներն են ձի նստիլ ու կառքով պտոյտներ կատարել։ Օրանժի արքայական տան բնակարանը եղող Լօօյի վաղեմի դղեակը առհնօք պարզ զուարճութիւններու կեդրոն մըն էր միայն, բայց ներկայ վեհապետուհիին օրով պետական զբաղումներու կեդրոնն է։ Ամէն շաբաթ Թագուհիին նախարարներէն մին Լա Հէյէն Լօօ կ'երթայ անոր ստորագրութեանը ներկայացնելու ստիպողական թուղթեր։ Դեռատի Վեհապետուհին ուշի ուշով կը կարդայ բոլոր թուղթերը, և իր մակագրութիւնները կ'ընէ։ Եթէ նախարարը հարկ եղած բացատրութիւնը չկրնայ տալ, թուղթերը կը մնան այնպէս մինչեւ որ նախարարը Լա Հէյ դառնայ և գոհացուցիչ տեղեկութիւնները բերէ իր անձնական քարտուղարին։

Ամբողջ Հոլանտա կ'աղօթէ կիներու տիպար այս պատուական Թագուհիին համար, որ գիտէ իր ժամերը օգտակար ընել հոլանտացի ժողովուրդին զարգացման։ Ամէն անգամ որ Հոլանտացիք իրեն վրայ խօսին, պարծանքի ժպիտ մը ունին իրենց շրթներուն վրայ, և գգուանքի շեշտ մը իրենց ձայներուն մէջ։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ՎԻԷՆՆԱ, 14 Օգոստոս. — Հաշտութեան բանակցութեանց մասին վերջին լուրերը երէկուընէ աւելի նպաստաւոր են և կ'երեւայ թէ անմիջական խզումի մը վտանգը անհետացած է։ Այն իրողութիւնը թէ պատուիրակները բերանացի և ոչ թէ գրաւոր բանակցին, նպաստաւոր նշան մը կը համարուի։ Իրաւ է որ վաւերական ու մանրամասն լուրեր չկան, բայց ամէն կողմերէ, ուր կարելի է բան մը իմանալ, կ'ըսուի թէ կացութիւնը մեծապէս բարւոքած է։ Թան Բեդերսպուրկէն կ'իմանայ թէ նոր հրահանգներ ղրկուած են Մ. Վիթթէի և անոր ստացած հրահանգները արդար հիմ մը կը կազմեն ռուսական հակառաջարկներուն համար։ Կը կարծուի թէ բանակցութիւնները երկու շաբաթ պիտի տեւեն։ Այն զրոյցը թէ երրորդ տէրութիւն մը կը փորձէ իր ազդեցութիւնը բանեցնել Ճարոնի վրայ, պահանջումները զեղչելու համար հետզհետէ հաստատութիւն կը գտնէ և հաշտութեան կարելիութիւնը հաւանական կ'ընծայէ։ «Բէթի-Բարիզիէն» կըսէ թէ արտօնուած է յայտարարելու որ պատուիրակներուն միջեւ կարծիքի կատարեալ համաձայնութիւն կը տիրէ Քորէայի մէջ ճարոնական ազդեցութեան խնդրոյն վրայ։ Երկու կողմին համար ալ պատուաւոր կերպով հաշտութեան դաշնագրութեան կնքումը կարելի կ'երեւայ։ «Մաթէն» աւելի առաջ երթալով կըսէ թէ Մ. Վիթթէ և Պ. Քոմուրա արդէն համաձայնած են բոլոր խնդիրներուն վրայ, վասն զի Ճարոնի պատուիրակը ընդունած է Մ. Վիթթէի հակառաջարկները՝ Թօքիոյէ հրահանգ ուզելու պայմանով։ «Էքօ-Տը-Բարի» ալ Բեթերսպուրկի իր թղթակցէն կը տեղեկանայ թէ ռուս Արքունիքէն անձնաւորութիւն մը յայտարարեց որ Մ. Վիթթէ բացարձակապէս պիտի չմերժէ Ճարոնի պայմանները, այլ կարգ մը հակառաջարկներ պիտի ներկայացնէ յայտարարելով որ Ռուսիա, պարտուած է, բայց ոչ յաղթուած, եւ պատրաստ է պատերազմը շարունակելու, ո՛չ հող թողլու և ոչ ալ պատերազմի տուգանք տալու պիտի հաւանի, այլ պիտի ընդունի՝ Սախալինը փոխանակել Մանչուրիոյ մէկ մասին հետ՝ Անդրսիպիրիոյ եւ Ամուրի մէջտեղը, նաեւ Արեւելեան չինական երկաթուղիին Ճարոնի թողլուլուն։ Մ. Վիթթէ միանգամայն Ճարոնի պիտի առաջարկէ նիւթական կարգադրութիւն մը՝ մաքսերու վրայ հիմնուած որ Ճարոնի կարեւոր գոհացում մը կուտայ պատերազմի ծախքերուն համար։ Վերոյիշեալ անձնաւորութիւնը ըսած է նաեւ թէ հաշտութեան կնքումը կարելի պիտի ըլլայ, եթէ Ճարոն հաշտարար ոգի ցոյց տայ։

ԲՈՐԹՍՄՈՒԹ. — Պատուիրակները այսօր չգումարուեցան։ Երէկուան նիստին մէջ պատուիրակները խորհրդակցեցան նաեւ Ճարոնի այն պահանջումին վրայ թէ Ռուսիա ճանչնայ Ճարոնի գերակշիռ ազդեցութիւնը Քորէայի վրայ, բայց այդ մասին տակաւին որոշում մը չտրուեցաւ։ Ռիւդէր կ'ըսէ թէ հաշտութեան յոյսեր կան։ Այնպէս կը կարծուի թէ Ճարոն չպիտի պնդէ պատերազմական տուգանքի վճարման և Սախալինի գրաւման վրայ։ Ջերատաբակուեցաւ Մ. Վիթթէի կողմէ Ճարոնցի պատուիրակներուն հաղորդուած պատասխանը։ Հաւաստի աղբիւրէ լուր կը տրուի թէ ճարոնական պայմաններուն մեծ մասը ընդունուած է, եւ մէկ քանի պայմաններ միայն մերժուած են։ Բայց որովհետեւ ճարոնական կառավարութիւնը որոշած է բնաւ չփոխել իր պայմանները, գուցէ բանակցութիւնները դադրին, եթէ Ռուսք պնդեն բաժանման վրայ։

ԹՕՔԻՕ. — Ճարոնցի պատուիրակները հրահանգ ստացած են իրենց նախկին պայմանները կրկնելու, եթէ Մ. Վիթթէ իր պատասխանին մէջ փոփոխութիւն առաջարկած ըլլայ։

ԼՈՆՏՈՆ. — «Սէնդըրլ Նիւզ»ի Բորցմութի թղթակիցը կը հեռագրէ. — Այսօր Բորդսմութ հասան Ամերիկացի հանրածանօթ դրամատէր Մր. Շիֆ և Մր. Սդրաուս, խորհրդակցութիւն կատարելու համար ռուս պատուիրակներուն հետ։ Այնպէս կը կարծուի թէ պատուիրակները խորհրդակցութիւն կատարեցին Ճարոնցիներուն վճարուելիք պատերազմական տուգանքին համար փոխառութիւն մը կնքելու խնդրոյն վրայ։ Պատուիրակները համաձայնեցան Քորէայի մասին։ Ռուս կառավարութիւնը կ'ընդունի որ Քորէա մնայ Ճարոնի թեւարկութեան տակ։

ՊԱՐԻԶ. — Բեդերսպուրկի դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ եկած զրոյցներու նայելով, կը կարծուի թէ Ռուսիա պիտի ընդունի Սախալինը թողլու եւ Մ. Արեւելքի մէջ ռուս նաւային զօրութիւնը սահմանափակելու առաջարկութիւնը։ Նաեւ պատերազմական տուգանք պիտի հատուցանէ, այն պայմանով որ Ռուսիա բացարձակապէս պահէ ռուսական հողերուն եւ Վլատիվոսթոքի ու Ծովակիրեայ նահանգներուն հիւսիսային կողմերուն համար ունեցած իրաւունքները։

— Սախալինէն կը հեռագրեն թէ Ճարոնական ալ թեւին վրայ շատ ճանբեր ու անզգալի շարժում մը նշմարուած է։ Այդ շարժումը զոր Ճարոնցիք իրենց սովորութեան համաձայն։ բոլորովին պզտիկ ուժեր կ'ըղին, բանական կ'երեւցնէ է, վասն զի միւս կողմէն կեդրոնի վերջապահները Մուքտէնի հիւսիսակողմի իրենց դիրքերէն ճամբայ ելնելով սկսած են դէպ ի Հայլունկ-Ջէնկ առաջանալ, առանց զգալի ընդհարելու Ռուսներուն։

ԲԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ. — (Պաշտօնական). — Զօր. Լինեվիչ Օգոստոս 13 թուով կը հեռագրէ. — «Ճարոնցիք Օգոստոս 11ին, յարձակողականի ձեռնարկեցին Նանտոլինի կիրճին դէմ, բայց դեռ հոն չհասած մեր զինուորները ետ մղեցին զանոնք։ Երէկ առաւօտ Ճարոնցիք նորէն յառաջացան մեծ պզտաւորին երկանքը, դէպ ի արեւմուտք երթալով, սակայն մեր զինուորները ամէն կողմէ ետ մղեցին զանոնք։

ԼՈՆՏՈՆ. — Ռիւդէրի Մանչուրիոյ թղթակիցը կը հեռագրէ թէ զրոյց կայ որ Ճարոնցիք նոր յարձակում մը ըրած ըլլալով Թումէն գետին մօտ Ռուսաց վրայ, այս վերջինները սկսած են քաշուելու իրենց դիրքերէն։ Ռուսիայէ շարունակ զօրք կը ղրկուի Մանչուրիոյ ռազմադաշտը, սակայն Ռուս բանակը 6 ամսուան առջի վիճակէն աւելի տկար է դարձեալ։

ԻՇԼ. — Անգլիոյ Թագաւորը վաղը հոս կը ժամանէ, Ֆրանց Եոզէֆ կայսեր այցելելու։ Հետեւեալ օրը, Օգոստոս 16, Մարիէնպատ պիտի ուղեւորի։

ԲԼԻՄԼԷՆՏ. — Նիւ-Եորք-Չիքակօ-Սէն-Լուի գծին վրայ ուղեւորներու կառախումբ մը ընդհարում մը ունեցաւ վաճառաբարձ կառախումբի մը հետ։ 12 հոգի մեռան եւ 25 հոգի վիրաւորուեցան։

ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԷՆ

ԿՐՕՆ. ԺՈՂՈՎԸ երէկ գումարուեցաւ Պատրիարքարանի մէջ նախագահութեամբ Ս. Պատրիարք Հօր։ Ներկայ էին Տ. Գրիգոր արք. Յովհաննէսեան և Սեթեան ու Սանտալճեան աւագ քահանաները։ Ժողովը զբաղեցաւ կարգ մը ամուսնական եւ այլ խնդիրներով։

ՄԱՔՐԻԳԻՒՂԻ եկեղեցիին վրայ այս կիրակի օր տիրացու Դանիէլ Բէրէստէճեանը քահանայ պիտի ձեռնադրուի։ Յիշեալ տիրացուն երէկ Կրօն. Ժողովին ներկայանալով, պէտք եղած օրինական քննութիւնները անցուց և Ս. Պատրիարք Հայրը անոր ձեռնադրութիւնը արտօնեց, յանձնարարելով միանգամայն Տ. Գրիգորիս արք.ի որ կիրակի օր պատարագէ տեղւոյն եկեղեցիին մէջ և կատարէ քահանայական այդ ձեռնադրութիւնը։

ՍԿԻՒՏԱՐԻ եկեղեց. և կրթ. միացման խնդիրն ուսումնասիրող Թաղային Յանձնաժողովը երէկ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ Խորհրդարանին մէջ գումարուեցաւ ատենապետութեամբ Բարթող էֆ. Թէլեանի։ Բացակայ էին միայն տեարք՝ Ա. Ալիքսանեան և Բէնէլ Մարգարեան։ Թեր ու դէմ երկար վիճաբանութիւններէ ետքը, բանաձեւ մը խմբագրուեցաւ, որուն մէջ լիովին պարզուած էր եկեղեց. ու կրթ. միացման նպատակը։ Այս բանաձեւը քուէի դրուելով, 4ի դէմ 6 ձայնով ընդունուեցաւ եկեղեցական մատակարարութեանց միացումը, ինչպէս որ դպրոցական մատակարարութեանց միացումը նախորդ նիստին մէջ ընդունուած էր միաձայնութեամբ։ Յանձնաժողովը որոշեց նաեւ որ մինչեւ եկեղեցական մատակարարութեանց միացման թուականը՝ իւրաքանչիւր եկեղեցւոյ պարտքն ու պահանջքը իրեն պատկանի և պատրաստ դրամը, եթէ ունի, յատկացնէ այն եկեղ. ու կրթ. նպատակին որու սահմանուած էր։ Յանձնաժողովը որոշեց յառաջիկայ ուրբաթ օր դարձեալ գումարուիլ և իր աշխատութեանց տեղեկագիրը պատրաստելով մատուցանել Ս. Պատրիարք Հօր, Խառն Ժողովոյ վաւերացման ենթարկելու համար։

Կը շնորհաւորենք Թաղային յանձնաժողովոյ յարգելի անդամները որոնք եկեղեց. ու կրթական այսքան կարեւոր ձեռնարկ մը ի գլուխ հանեցին օրինակելի համերաշխութեամբ և խոհականութեամբ։

ԱՐՄԱՇՈՒ Դպրեվանքին Խնամակալութիւնը իր վերջին նիստին մէջ որոշեց այս տարի նոր դասարան մը կազմել։ Իսկ Գ. դասարանի աշակերտներէն անոնք որ կուսակրօնութիւն առնել կը փափաքին, Ս. Պատրիարք Հայրը անոնց ալ մօտերս սարկաւագութեան աստիճան ստանան անոնց, իբրեւ վանահայրը՝ Արմաշու Դպրեվանքին։

ԱՐԱԲԿԻՐԻ Առաջ. տեղապահ Տ. Մեսրոպ Վրդ.ի Կայս. Պէրաթը, Պատրիարքական պաշտօնագիրը, ինչպէս նաեւ ճանապարհածախսը կարին ղրկուեցաւ, որպէս զի դէպ ի իր նոր պաշտօնատեղին ճամբայ ելլէ։ Ակնայ Տ. Կարապետ վրդ.ի Կայս. Պէրաթն ալ իր տեղը ղրկուեցաւ։

ՄԿՐՏԻՉ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ հրամանաւ Սարկաւագը, ինչպէս գրած էինք, խնդրագրով դիմած էր Ս. Պատրիարք Հօր և իր կուսակրօնութեանը փափաքը յայտնելով Արմաշի վանքին մէջ իր ուսումը կատարելագործելու հրաման խնդրած էր։ Կրօն. Ժողովին յանձնուած ըլլալով այդ անձին խնդրագիրը, Ժողովը երէկի իր նիստին մէջ նկատողութեան առաւ զայն և որոշեց գրել Արմաշու Դպրեվանքին Խնամակալութեան որ այդ հրամանաւ սարկաւագը Դպրեվանք ընդունի։

ԿԷՏԻԿ ՓԱՇԱՅԻ նորակազմ Թաղ. Խորհրդոյ անդամներէն մեծ մասը իր հրաժարականը ղրկած է Պատրիարքարան։

ՏԻՐԱՑՈՒ Աւետիս Կէօզիւբեան, որ ցարդ իբրեւ խմբագիր պաշտօն կը վարէր, այս անգամ Կէտիկ-Փաշայի եկեղեցիին վրայ քահանայ ձեռնադրուելու համար, ընծայացու ներկայացուած է Թաղեցիներէն։ Ընծայացուն որդին է աշխարհիկ Թաղէոս պատուելի Կէօզիւբեանի և ունի քահանայի մը արժանաւոր դաստիարակութիւնն և հմտութիւնն։

ԿԻՐԱԿԻ օր Յուլիս 23 Օվաճըգի Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ տեղի ունեցաւ գիւղւոյն վարժարանին տարեկան հանդէսը։ Հանդէսը սկսաւ Համբարէ մարշով։ Յետոյ շարունակաբար տեղի ունեցան արտասանութիւններ, ճառեր և տրամախօսութիւններ։ Տեղեկագրին ընթերցումէն վերջ հանդէսը փակուեցաւ իր պահպանիչով։

ՊԱՆՏԸՐՄԱՅԻ ԱԶԳ. ԲԱՏԱԽՆԱՄԸ շնորհակալութիւն կը յայտնէ Ներսէս էֆ. Շահպէնտէրեանի և Յովհաննէս էֆ. Կիրակոսեանի որոնք ձրի ստանձնած էին Ս. Փրկչի Արհեստանոցի աթոռներուն Պոլսէն Պանտըրմա փոխադրութիւնը։

ՀԱՐՍՆԵՔ

Անցեալ օր ժամը 6ին Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիին մէջ վայելուչ հանդիսաւորութեամբ տեղի ունեցաւ Եսայեան վարժարանի կարող ուսուցիչներէն Մարտիրոս էֆ. Հանէսեանի ամուսնութիւնը Օր. Ռօզինեա Կարմիրեանի հետ, կնքահայրութեամբ Սեփոն էֆ. Սիրունեանի։ Տաճարը այս առթիւ շքեղապէս լուսազարդուած էր և թանկագին գորգեր փռուած էին գետինը։

Եկեղեցական արարողութիւններուն կը նախագահէր Բերայի քարոզիչ Տ. Հմայեակ արք. Դիմաքսեան իր շուրջը ունենալով Տ. Տիրայր վրդ. և բազմաթիւ քահանաներ ու դպիրներ։

Խրատականը խօսեցաւ փեսին տանուտէրց Տ. Տրդատ քհ. Պօյաճեան և ձեռնտուութիւնը կատարեց հարսին տանուտէրց Տ. Թադէոս քհ. Թամթարեան։ Արարողութիւններէն ետք, որոնք այնքան ներդաշնակօրէն երգուեցան առաջնորդութեամբ տեղւոյն երաժշտապետ Ռուբէն էֆ. Ճիվանեանի, Տ. Հմայեակ Սրբազան զգեստաւորուած բեմ ելաւ և բնաբան առնելով, «Ես ծաղիկ հովտաց և շուշան դաշտաց եմ»ը սիրուն ու պարագային յարմար կարճ խրատական մը խօսեցաւ, երկու ամոլները նմանցնելով ծաղիկներու, որոնք, ըսաւ Աստուած այսօր իրարու միացընելով փունջ մը կը կազմէ։ Յետոյ դրուատիքը ըրաւ փեսին և շնորհալի հարսին, որոնք ըսաւ, ինծի մօտէն ծանօթ ըլլալով ամէն վստահութիւն կը ներշնչեն թէ անմոռանալի նահապետական գեղեցիկ բոյն մը պիտի կազմեն։

Արարողութիւններէն ետք ներկաները հրաւիրուեցան Արհեստանոցի սրահը, ուր մեծարանքներ և պատուասիրութիւններ եղան, և ուր Տ. Տիրայր վրդ. գեղեցիկ բանախօսութիւնով մը բարեմաղթութիւններ ըրաւ նորապսակ ամոլին։ Ներկաներուն մէջ կը նշմարուէին ի մէջ այլոց Այրի Տիկ. Նարդուհի Հանէսեան, Այրի Տիկ. Ադաւնի Կարմիրեան, Տիկ. Հեղինէ Սիրունեան, Պօղոս էֆ. Կարմիրեան, Գառնիկ էֆէնտի Կարմիրեան, Տէր և Տիկ. Յովհաննէս էֆ. Տէր Գրիգորեան, Տէր և Տիկ. Նշան էֆ. Թորոսեան, Տիկ. Եուլիանէ Գ. Թորոսեան, Տէր և Տիկ. Մատթէոս էֆ. Թորոսեան, Օր. Արմենուհի Տէր Գրիգորեան, Օրիորդք Հրանոյշ և Փեփրոնէ Թորոսեան, Արտաշէս էֆ. Տէօքմէճեան, Յովհ. էֆ. Հանէսեան, Կարապետ էֆ. Տիւսիզեան, Քերոբէ էֆ. Թէքէեան, Տէր և Տիկ. Նշան էֆ. Չէօմլէքճեան, Տէր և Տիկ. Մարկոս էֆ. Նաթանեան, Տէր և Տիկ. Գրիգոր էֆ. Մարգարեան, Օր. Նորիկեան և Նորիկ էֆ. Նորիկեան, Տէր և Տիկ. Սրապիոն էֆ. Թլլեան, Վահան էֆ. Ալթունեան, Գ. Հրանտ Թոզոսեան, Օր. Գայեան և Լեւոն էֆ. Գայեան, և Տէր և Տիկ. Գ. էֆ. Պաղտատլեան, Տէր և Տիկ. Նէոկոզմոս, Տէր. և Տիկ. Եուսաւ Եսայեան, Տէր և Տիկ. Սիրուն Աբրահամեան, Տէր և Տիկ. Քէմհաճեան, Օրդ.ք Միրասնէճեան, Եսայեան վարժարանի ուսուցչութեան կողմէ Շաւարշ Փանոսեան, Գառնիկ Դանճեան և Պետրոս Պօյաճեան էֆէնտիները և ուրիշ բազմաթիւ հրաւիրեալներ։

Շնորհալի հարսը ընդունեց թանկագին նուէրներ և փեսան բազմաթիւ շնորհաւորական հեռագիրներ և քարտեր։

Խմբագրութիւնս այս ուրախ առթիւ իր շնորհաւորութիւնները կ'ուղղէ նորապսակ ամոլին Տէր և Տիկին Մարտիրոս էֆ. Հանէսեանի և երկու կողմի պարագաներուն։

ՄԵՐ ՊԱՏԱՍԽԱՆՆԵՐԸ

ՆԱԶԱՐԷԹ ԷՖ. ԲԷՕՍԷԵԱՆ (Խոտնճիկ).—Ձեր բաժնեգինը կրնաք ուղղակի ղրկել մեզ Օսմ. մանդաբօստով։

ՅԻՍՈՒՆ ՂՐՈՒՇ ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ

Յիսուն ղրուշ շաբաթականով աշխատիլ կը փափաքի նորահաս պատանի մը որ քաջ հայերէն ու անգլիերէն գիտէ։ Պարկեշտ ու պատուաւոր է և վերջին ծայր աշխատասէր։ Դիմել Մանզումէի խմբագրատունը։

ՊԱՐԻԶԻ ՊՈՐՍԱՆ

BOURSE DE PARIS

14 Օգոստոս 1905

Հեռագրական գործակալութիւնը այս գիշեր Բարիզի Սակարանին գիները չհաղորդեց մինչեւ թերթիս մամուլը դրուած պահուն։

ՌԵՍՄԻ

ԹԵՎՃԻՀԱԹ

Ճէզվէյլը Լիպնան միւճաւէրենան իգդիշթիլա Իսկէնտէր Տէհման պէյէ թէրֆիէն ըւթպէյի սանիյէ սընըֆը միւթէմայիզի թէվճիհ պույրուլմուշ տըր։

ՆՇԱՆ

Իտարէի Մախսուսէ նազըրը մաւավինի սաաւէթլիւ Ճէմ փաշա հազրէթլէրինէ Մուրասսա Մէճիտի։

ՆԵՐՔԻՆ

ՀԱՄԻՏԻԷ թեթեւագէն հեծելազօրքերու 40րդ գունդին անունով գերգնդապետ Միհրը Ալի պէյ հետեւեալ հեռագիրը ուղղած է Կայս. Պալատ.— Կայս. Թիկնապահ գնդապետ Բիւլտի պէյ բանակետղ գալով աւետեց թէ Վեհ. Սուլթանին շնորհներովը առաջ եկած մեր զօրագունդին բարեկարգութիւնը Կայս. գոհունակութեան արժանացած է և թէ Կայս. Իրատէ մը հրամայած է դարմանել ծառանիդ։ Ձեր Վեհափառութեան սպասաւորը Կայս. այդ շնորհին բարեբար ազդեցութեամբը խիկոյն առաջացաւ։ Ամէնքս ալ «Շատ ապրի մեր Վեհապետը, անոր թշնամիները բնաջինջ ըլլան» աղօթքը անկեղծօրէն երկինք բարձրացուցինք։ Ո՛վ Մեծազօր Կայսր, ո՛վ փառաւորեալ Վեհապետն մեր, բարեկարգութիւնը Ձեր կայս. շնորհիւ գտանք։ Ի՛նչ որ տեսանք և ինչ որ սորվեցանք, Ձեր կայս. շնորհիւ տեսանք ու սորվեցանք։ Ձեր Վեհափառութեան շնորհիւ առաջ եկած մեր զօրագունդը իր արեան ամէնէն վերջին կաթիլն իսկ պատրաստ է թափելու Ձեր Վեհափառութեան համար։ Բարձրեալն Աստուած բնաջինջ ընէ Ձեր թշնամիները։ Ձեր կայս. անձին հաւատարիմ մնալը մեր էութեան խմորին հիմնական մասը կը կազմէ, ինչպէս առանց հոգիի մարդ չապրիր, այնպէս ալ մեր մէջը հաւատարիմ չեղողը չապրիր և չենք ապրեցներ։ Ապստամբները ընկճելու և բնաջինջ ընելու համար մեր անձին մէջ մեծ ոյժ մը կը զգանք։ Ձեր Վեհափառութեան բարձր համարումը ո՛րքան վայելենք, այդ ոյժը կրկնապատիկ պիտի աւելնայ։ Դարձեալ կը կրկնենք մեր աղօթքը, Մեր Վեհապետը շատ ապրի, Իր թշնամիները բնաջինջ ըլլան։

ԽԱՐԲԵՐԴԻ ԿՈՒՍԱԿԱԼԸ. — Վեհ. Սուլթանին բարձր գոհունակութիւնը հաղորդուեցաւ Խարբերդի կուսակալ Ապտիւլրահման Ֆէհմի պէյի։

ԱՒՍՏՐԻՈՅ-ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ Ֆրանց-Եօզէֆ կայսեր ծննդեան տարեդարձին առթիւ ուրբաթ օր գոհաբանական արարողութիւններ պիտի կատարուին Սանթա-Մարիա եկեղեցիին մէջ և յետոյ ընդունելութիւն մը պիտի կատարուի։

ԵԼԵԿՏՐԱՇԱՐԺ ԹՐԱՄՈՒԷՅ. — Առեւտրական և հանրօգուտ շինութեանց նախարարութիւնը կ'ուսումնասիրէ ծրագիր մը որով արտօնութիւն կը խնդրուի Մեծ կղզի, Հէյպէլի, Պուրկազի և Գինալըի մէջ ելեկտրական լուսաւորութիւն և ելեկտրաշարժ թրամուէյ հաստատելու։

ՕՏԱՐ ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆ. — Յունաստանի կառավարութիւնը Ս. Փրկիչ պատուանշանին մեծ խաչը նուիրեց Մանասթրի կուսակալ Հազիմ պէյի։

ՖԷՐՏԻՆԱՆՏ ԻՇԽԱՆԻՆ տարեդարձին առթիւ երէկ գոհաբանութիւններ կարդացուեցան Օրթագիւղի Էկզարքարանի մատրան մէջ։ Ներկայ էին պուլկար գործակատար Մ. Նաչէվից և երեւելիներ։

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ Վարչութիւնը որոշեց 75 ղրուշ ոսկեդրամ շահաբաժին տալ։ Շիրքէթի հաստատուած օրէն ի վեր այսքան շահաբաժին չէր տրուած։ Շիրքէթը սրընթաց և գեղեցիկ շոգենաւերով մեծ ծառայութիւններ կը մատուցանէ, դիւրացնելով Վոսփորի երթեւեկութիւնը։ Հետզհետէ օգտակար նորութիւններ հաստատելու հետամուտ է։ Քիչ ատենէն Պէյքէթաշի և Հայտար Փաշայի միջեւ շոգենաւային ուղղակի երթեւեկ մըն ալ պիտի հաստատէ։ Պետական Խորհուրդը նկատի առնելով այդ առթիւ տրուած ծրագիրը որոշեց որ Մախսուսէի և Շիրքէթի շահերը հաշուի առնելով կարգադրութիւն մը ըլլայ։

ՕՍՄ. ՊԱՆՔԱՅԻՆ ընդհ. Տնօրէն Մ. Տէֆէս երէկ Բարիզ մեկնեցաւ։

ԲԺՇԿԱԿԱՆ քաղաքային վարժարանին ներքին ախտաբանութեան ուսուցչի օգնական անուանուեցաւ Մոնպէլիէի բժշկական կաճառէն վկայուած Տոքթ. Կալիպ Աթա պէյ։

ԱՎԼԱՅԷ կը հեռագրեն թէ կուսակալ Րէշիտ Աքիֆ փաշայի շնորհուած Վէզիրութեան աստիճանին Կայս. Մէնշուրը հանդիսաւորապէս կարդացուեր է։

ԹԱՂԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ 6րդ շրջանակին (Բերա) Ա. քննիչ կարգուեցաւ փոխանորդ Թէվֆիք պէյ։

ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐԻ ՀՐԴԵՀԸ. — Գրած էինք արդէն թէ Սիվրիհիսարի Հայոց Թաղէն հրդեհ ծագելով 100է չափ տուներ հրոյ ճարակ եղած են։ Ներքին գործոց Նախարարութեան մէկ հրահանգին վրայ, Էնկիւրիի կուսակալը յանձնաժողով մը կազմեց որ պատսպարեց աղքատ հրկիզեալները, 70 հոգիի չափ։ Այրած տուները նորէն պիտի շինուին, բայց այս անգամ քարաշէն, քանի որ շէնքերուն փայտէ ըլլալն էր պատճառ բոցերուն տարածման։ Սիվրիհիսարի մօտերը քարահանքեր պիտի բացուին որպէս զի տուներու շինութիւնը փայտաշէնի չափ աժան ըլլայ։

ՍՆԱՆԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ այս օրերս կը շատնան։ Ցաւօք կը լսենք թէ Չէնթաեան Սամանճեան և Թէրզեան-Գարամաճեան վաճառատուններուն սնանկութենէն վնասուած են նաեւ հինգ վեց երկրորդական տուներ, որոնք իրենց վճարումները դադրեցնելու հարկին տակ կը գտնուին։

ԶԲՕՍԱՇՐՋԻԿ. — Աւստրիական «Քօրիցա» շոգենաւով երէկ առտու Պոլիս հասան 139 Աւստրիացի զբօսաշրջիկներ, որոնք պտտեցան Պոլսոյ զանազան վայրերը։

ՀՆՈՒԹԻՒՆ. — Եգիպտոսէն կը գրեն թէ Զաքազիկի մէկ գիւղին մէջ երբ բլուր մը կը պեղուէր, գանձ մը գտնուեցաւ որ Հին Եգիպտոսի Պետերէն Մէնէսի օրերէն մնացած էր։ Թանկագին իրեղէններուն մէջ կային արծաթեայ երկու թագ, ոսկեզօծ արծաթ արձանի գլուխ մը, երկու ոսկի ապարանջան, ոսկի պսակ մը թանկագին քարերով զարդարուն, 9 արծաթեայ պնակ, 17 արծաթ դրամ, 118 ոսկի դրամ եւ այլն։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԸՆԴՀԱՐՈՒՄՆԵՐՈՒ ՇԱՐՔ ՄԸ. — Մէսաժըրի Օրէնօք շոգենաւը որ Պոլսէն մեկնելով Իզմիր հասած էր ուրբաթ օր, նաւահանգիստ մտած ատեն զարնուեցաւ առագաստանաւի մը, որ 11 հակ գորգ բեռցած էր։ Առագաստանաւը ընկղմեցաւ։ Քիչ մը անդին Օրէնօք գնաց ինկաւ նաւահանգիստին մէջ խարսխած լոյտի Թէպէ շոգենաւին վրայ, և անոր կողը ծակեց 2 մեթրնոց ճեղք մը բանալով։ Թէպէի կրած վնասը 1000 ոսկի կը գնահատուի։ Ընկղմած առագաստանաւին գորգերը կը վերաբերէին Տանտրիա տան։ Օրէնօք պիտի զարնուէր եղեր նաեւ Հաճի Տավուտի շոգենաւերուն եթէ այս վերջինները չխուսափէին ճարպիկութեամբ։ Վնասները նորոգուելով թէ՛ Օրէնօք և թէ Թէպէ կրցան շարունակել իրենց ճամբան։

ՍԵՒ ԾՈՎՈՒ մէջ քանի օրէ ի վեր տիրող փոթորիկէն Միտիլէնէն և Ինէ Ատայէն եկող ածխաբարձ նաւերը հարկադրուեր են իրենց բեռին մէկ մասը ծով նետել։

ՀՐԴԵՀ. — Իզմիր Հալէպլի փողոց, Չորեքշաբթի օր հրդեհ ծագեցաւ եւ այրեցաւ տուն մը ու վնասուեցան երկու ուրիշներ։

ԲԱՄԲԱԿ

Երէկուան հեռագիր

Սբօթ 5.89

ԳԻՇԵՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ

ԲԱՐԻԶ 15 Օգոստ.— Բորթսմութէ կը ծանուցանեն թէ Ռուսաճարոնական պատուիրակները, հաշտութեան բանակցութիւններուն առաջին երեք խնդիրներուն վրայ համաձայնած են։ Մ. Վիթթէ վերջին ժողովին գումարումէն վերջ, երբ դուրս կ'ելլար ժողովասրահէն հանդարտ՝ բայց շատ յոգնած էր։

— Զօր. Լինեվիչէն քաշուած հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ յառաջապահ շատ մը կռիւներու մէջ յաղթական ելան և կը պահեն իրենց դիրքերը։

— Ուաշինկթընէ կը ծանուցանեն թէ Միացեալ Նահանգաց քաղաքական շրջանակներուն մէջ կը կարծեն թէ Ֆրանսայի, Անգլիոյ և Ամերիկայի միջեւ ուղղակի սերտ յարաբերութեան մը կնքումը մօտալուտ է։

— Միջազգային իրաւախոհութեան ֆրանսական պատուակալ նախագահ Մ. Բասի և միջազգային ընկերակցութեան նախագահ Մ. Աաս, իրենց ընկերակցութիւններուն անունով հետեւեալ հեռագիրը ղրկած են հաշտութեան պատուիրակ Մ. Վիթթէի և Պարոն Քոմուրայի. — 100,000 ֆրանսացիք, հոլանտացիք, շուէտցիք, աւստրիացիք, հունգարացիք և կը խնդրեն ձեր կառավարութիւններէն, պատուաւոր խաղաղութիւն մը և զինադադար մը կնքել։ Կը խնդրենք որ ունկնդրէք իրենց ձայնին, վերջ դնելով պատերազմին պատճառած խժդժութիւններուն՝ հաստատելով խաղաղութեան ու տեւական վիճակ մը Մ. Արեւելքի մէջ։

—Պարոն Շահը այսօր Օսմանցէն Վիչի կը սպասէր։ Հանդէսներու շարք մը կազմակերպուած է ի պատիւ Շահին։

ՏՕՔԹՕՐ ՃԷԼԱԼԵԱՆ

Հանրաժանօթ մասնագէտ

Վեներական ու ծննդամիզային ախտերու

Վերադարձած ներքական ճամբորդութենէն կը շարունակէ յաճախորդները ընդունիլ Բերա, Մեծ Փողոցի ուղղութեան վրայ, Միւզ փողոցի անկիւնը, թիւ 4։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

ՍԱԿԱՐԱՆԻ ԽԱՂԵՐԸ ԵՒ ՕՐԻՆԱԿԱՆ ՏՐԱՄԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՇԱՀԱԴԻՏՈՒԹԵԱՆ ԶԵՂԾՈՒՄԸ

«ԱԼԻՎՐԷ» ԻՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԴԻՐԸ

ԲԱՐԻԶԻ ՍԱԿԱՐԱՆՆԵՐԸ

Բարիզի չաքարի հրապարակին տագնապին առթիւ, նախորդ յօդուածով ըսած էինք թէ սակարանները կարեւոր հաստատութիւններ են առեւտրական մեծ գործառնութիւնները դիւրին ու արագ գործադրելու նպատակաւ հիմնուած, թէ երկրագործին, ճարտարագործին ու առեւտրականին համար հաւասարապէս օգտակար են սակարանի ալիվռէ գործառնութիւնք որով անոնք կրնան օրուան գիներէն օգտուիլ ու իրենց գործերուն ընթացքը ժամանակի մը համար ապահովել կանխաւ։ Բաց աստի՝ ըսած էինք թէ սակարանի ալիվռէ գործողութիւնք տնտեսական աւելի մեծ դեր մը կը կատարեն, որովհետեւ անոնցմով կ'ըլլան շահադիտութիւններ, որոնք հակառակ մեր մէջ կազմուած սխալ գաղափարի մը՝ հարստութիւններ արտադրելու, դրամագլուխներ բազմացնելու ամէնէն յարմար ու լաւագոյն միջոցներն են եւ թէ ամէն շահադէտ ապահովաբար կը յաջողի սակարանի մէջ եթէ լրջօրէն գործէ ու իր գործառնութեան համար հարկ եղած դրամն ու համբերութիւնը ունենայ։

Հիմա ըսենք թէ ի՛նչ են սակարանի խաղերը եւ որո՛նք են անոնց վերաբերեալ օրինական տրամադրութիւնները։

Սակարանի մէջ խաղի գործողութիւն չկայ։

Խաղը շահադիտութեան զեղծումն է։

Սակարանի գործողութիւն մը ա՛ն ատեն խաղ կը նկատուի՝ երբ գործողք առաջուց գրաւորապէս պայման դնեն իրենց միջեւ թէ պայմանաժամուն՝ վաճառքին ու փոխարժէքին իրական փոխանակութիւն մը չպիտի պահանջուի երկու կողմէ, այլ նոյն օրուան գիներու տարբերութիւնը միայն պիտի վճարուի կամ ստացուի։ Սակարանի գործողութիւն մը այս տեսակ գրաւոր համաձայնութեամբ միայն ըստ օրինի խաղ կամ գրաւ կը նկատուի եւ զոր ընդունելի չէ ընել սակարանի մէջ, քանի որ օրէնքը բացարձակապէս արգիլած է, ու արդէն ո՛չ մէկ սակարանի գործակալը միջնորդէ այդ ապօրէն գործառնութեան։

Խաղամոլք սակարանի մէջ իրենց արաշահութիւնը ի գործ կը դնեն շահադիտութեան զեղծումով։ Երբ ալիվռէ գործողութիւն մը կը կատարուի, ...խողը պայմանաժամուն պարտաւոր է ...անձնել վաճառքը, նոյնպէս գնողը ...տրպուած է վճարել փոխարժէքն ու ...առնել զայն։ Բայց սակարկութենէն ...ետոյ կրնան տեղի ունենալ տնտեսա...ան այնպիսի դէպքեր ու իրողութիւններ որոնք փոխեն երկու կողմին տրամադրութիւնները ու փոխանակ իրա...էս վաճառքին ու դրամին փոխանա...ութիւնը ընելու, օրուան գինին համե...ատ բրիմ մը տալով՝ հատուցում մը ...նեն իրարու։ Սոյն ալիվռէ գործառ...ութիւնները պայմանաժամուն ի՛նչ ե...անակաւ ալ կարգադրուին՝ — սակար...ուած վաճառքը յանձնուի թէ գիներու ...արբերութիւն մը միայն վճարուի, — ...արձեալ օրինաւոր են, քանի որ կան...ւ երկու կողմէ լուրջ նպատակաւ ...ձեռնարկուած է շահադիտութեան մը, ...ոուն պայմանները ստիպուած են փո...ել, սակարկութենէն յետոյ տեղի ու...եցած տնտեսական դէպքերու պատճա...աւ։

Խաղացողներն ալ այս միեւնոյն ե...անակով կը գործեն սակարանի մէջ, ...այց նպատակնին սկիզբէն իսկ տար...եր է։ Անոնք յանձնառութիւններ կ'ը...ն, կ'առնեն կուտան ո՛չ թէ պայմա...աժամուն ի հարկին իրապէս վաճառում ...ւ կամ գնում մը ընելու դիտումով, ...այլ կը գործեն միմիայն օրուան գինե...ուն վրայ խաղալու, տարբերութիւն մը ...նելու կամ վճարելու համար։

Խաղացողները տարբերութիւնը միայն ...ուրի առնելով, միշտ իրենց կա... իրողութիւնը հարիւր անգամ, հազար անգամ աւելի վեր գործառնութիւններու մէջ կը մտնեն, սակարանի գիներու վրայ կ'ազդեն, խնդրանքի ու մատուցումի հաւասարակշռութիւնը կը խանգարեն։ Շատ անգամ կրնան շահիլ թէեւ, բայց իրենց գործառնութեանց վրայ փոքր կասկած մը եւ գործերու ընթացքին մէջ պզտիկ խոչնդոտ մը բաւական են տապալելու, ինճացնելու զանոնք եւ անոնց հետ վտանգելու ընդհանուր շահեր։

Այսպէս եղած է չաքարի շահադէտ ժայիւզոյի ու անոր նման գործողներու վախճանը։

Եթէ սակարանի մէջ անոնք լրջօրէն իրենց կարողութեան չափով միայն գործէին, եթէ անոնց նպատակը պայմանաժամուն գիներու տարբերութենէն օգտուիլը միայն, այսինքն խաղալը չըլլար, եթէ օրուան գիներու ելեւէջին տոկալու համար բաւական դրամ ու համբերութիւն ունենային, ո՛չ իրենք պիտի վնասէին, ո՛չ ալ իրենց հետ պիտի ցնցէին դրամական ու առեւտրական ուրիշ հաստատութիւններ։

Բացատրենք թէ ի՞նչ կառավարութիւնները չեն արգիլեր այս զեղծումը կամ աւելի որոշ ըսելով օրինական ի՛նչ միջոցներ անօրինած են սակարանի խաղերու մասին։

—Գիտնալ պէտք է թէ սակարանի սոյն զեղծումը օրինական միջոցներով բառնալ դիւրին չէ, գրեթէ անկարելի է։ Որովհետեւ, ինչպէս տեսանք, խաղ ու շահադիտութիւն էապէս տարբեր գործողութիւններ չեն այլ մին միւսին զեղծումն է, օրինաւորին ու ապօրէնին խառնուրդն է։ Վնասակարը՝ խաղը՝ արմատախիլ ընելու համար օրէնսդիրը պիտի ստիպուի օգտակարը՝ շահադիտութիւնն ալ բառնալ եւ ատով փոխանակ հանրութեան շահուն արգիւնաւոր կարգադրութիւն մը ըրած ըլլալու, առաւել մեծ վնաս մը պիտի տար անոր։

Այսու հանդերձ, չկարծուի թէ անոնք բոլորովին ազատ ու անսանձ ձգուած են։

Համաշխարհիկ սակարաններու մէջ՝ ամէնէն մեծն ու կարեւորը Բարիզի սակարանները ըլլալուն, խաղու եւ շահադիտութեան վերաբերեալ խնդիրներ ամէնէն աւելի Ֆրանսայի մէջ ծեծուած են, որուն վրայ ակնարկ մը նետելով կրնանք գաղափար մը ունենալ սակարանի օրինական տրամադրութեանց վրայ։

1724էն մինչեւ 1876 սակարանի մէջ ալիվռէ գործեր արգիլուած էին։ Այն գործողները որոնք իրենց ծախած իրը ու գնածին փոխարժէքը նոյն պահուն տրամադրելի չունենային, խիստ մեծ պատիժի կ'ենթարկուէին։ Սակարանին միջնորդը պիտի վճարէր 3000 ոսկի տուգանք, որուն կէսը կը ստանար լրատուն, իսկ միւս կէսը կը յանձնուէր Ֆրանսայի ընդհանուր հիւանդանոցին։ Բայց օրինական սոյն խստութենէն առեւտրական ճշմարիտ շահերու մեծապէս վտանգուիլը տեսնուելով, Ֆր. կառավարութիւնը հարկադրուեցաւ մեղմացնել զայն։

Առաջին անգամ 1786ին՝ արտօնուեցան սակարանի ալիվռէ գործառնութիւններ, բայց 61 օր պայմանաժամով միայն։ Սոյն արտօնութիւնը թէեւ հետզհետէ 1824ին ու 1842ին նոր կարգադրութիւններով բարեփոխուեցաւ, սակայն ժամանակին պահանջումներուն անհամաձայն, եւ տնտեսական յառաջման պէտքերը գոհացնելու անբաւական էր։ Սակարանի մէջ խաղերը արգիլելու համար խիստ միջոցներու կը դիմէին։ Բայց անգին խաղացողք Ֆրանս. քաղաքային ու պատժական օրինագիրքերու ինչ ինչ յօդուածներու տրամադրութիւններուն յենլով՝ աւելի ապահով ի գործ կը դնէին իրենց չահատակութիւնները սակարանի մէջ։

Ֆրանսական պատժ. օրինագիրքին 422 յօդուածը կ'ըսէ թէ երբ արժեթուղթեր վաճառելու կամ յանձնելու համար պայմանադրութիւն մը կ'ըլլայ ու նոյն պահուն արժեթուղթերը վաճառողին քով տրամադրելի ըլլալը կամ յանձնելու պայմանաժամուն՝ տրամադրելի կարենալ ըլլալը չապացուցուի, այդ պայմանադրութիւնը խաղ կը նկատուի։ Ու. քաղաք. օրինագիրքի 1965րորդ յօդուածը կը տրամադրէ որ խաղէ մը գոյացած պարտուց, կամ գրաւ մը վճարելու խոստումի համար բացուած դատերը անլսելի են։

Օրինական սոյն տրամադրութիւններուն նպատակը թէեւ խաղի գործերը արգիլել էր, սակայն անոնք անուղղակի աւելի կը դիւրացնէին խաղամոլութիւնը սակարանին մէջ։ Հին խաղացողը պատասխանատու չէր յանձնառութեանց համար։ Օրէնքը խաղ կամ գրաւ կը համարէր անոր գործառնութիւնները ու անկէ յառաջ եկած բողոք ու դատ չէր լսեր։

Այս պայմանները առաւելութիւններ էին խաղացողներուն համար։ Ապօրէն գործերը հետզհետէ կը չափազանցուէին ա՛յն աստիճան որ ստիպողական պէտքը տեսնուեցաւ աւելի նպատակայարմար եւ օրինաւոր կանոնագրութեան մը։ 1885ին կը դրուի ֆրանսական սակարաններու ալիվռէ գործերուն այժմու օրէնքը, որ հինգ յօդուածէ միայն կը բաղկանայ՝ տարիներու աշխատութեամբ խմբագրուած։

Օրէնսդիրը այս նոր օրէնքին մէջ բոլորովին տարբեր ու նախորդէն հակառակ ուղղութեան մը հետեւած է։ Փոխանակ սակարանի մէջ խաղերը արգիլելու, ընդհակառակն ամէն ազատութիւն տուած է գործողին, զայն իր գործոց պատասխանատու բռնելով։ Սակարանի գործերու համար՝ անգործադրելի նկատած է ֆրանսական քաղաքային ու պատժական օրինագիրքերու խաղի ու գրաւի վերաբերեալ տրամադրութիւնները։ Ի՛նչ նպատակաւ ալ ձեռնարկուի գործի մը —խաղու թէ շահադիտութեան— այժմու օրէնքը զայն լրջօրէն կ'առնէ։ Սակարանի կանոններու համաձայն կը պատժէ այն որ չէ կրցած կատարել իր յանձնառութիւնները։

Պատասխանատուութեան տակ գործելու ազատութիւնը աւելի ազդեցիկ եղած է, եւ աւելի արգիլք եղած է խաղամոլութեան քան հին սեղմ օրէնքները, որոնք անուղղակի կը քաջալերէին ապօրէն գործառնութիւնները։ Սակարանի հին օրէնքներու համաձայն ժայիւզօ ու նմաններ անպատասխանատու պիտի հռչակուէին իրենց գործառնութեանց համար։ Անոնց յանձնառութիւնները խաղ ու գրաւ պիտի նկատուէին ու լսելի պիտի չըլլային դատարաններու մէջ, մինչ այժմ սակարանի օրինաց ու կանոններու համաձայն պիտի պատժուին եւ իրենց գոյքով պիտի տուժեն։ Օրէնսդիրները ամէն հնարք ու միջոց ի գործ դնելով այդքան միայն կրցած են բառնալ չարիքը եւ արգիլել խաղի ձեռնարկները։

Առկէց աւելի տնօրինութիւն մը պիտի վնասէր շահադիտութեան, որ շատերու յաջողութեան, հարստութեան աղբիւրը եղած է։

Ա. ԳԱԼՖԱՅՃԵԱՆ

Սիրով կը հրատարակենք գորգի վաճառական Ն. Աղապէկեան էֆ.ի հետեւեալ յօդուածը, ինչպէս նաեւ «Մանզումէ»ի մասնագէտին պատասխանը այդ յօդուածին դէմ։

ԳՈՐԳԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԹՈՒՔԱԽՏ

ՇԱՀԵԿԱՆ ՎԻՃԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Մանճուլիէդ Յուլիս 6/19ի Առեւտրական Բաժնին մէջ Ամերիկաբնակ Հայ վաճառականի մը «Գորգագործութիւնը դէպի Թոքախտ կ'առաջնորդէ» գրած յօդուածին դէմ, Ձեր Առեւտրական Բաժնին մէկ մասնագէտը խնդիրը ամերիկեան արտատպութիւններ կոչելով կ'աւելցնէ որ եթէ գործաշխութիւնը եւ գորգավաճառութիւնը մարդս Թոքախտի առաջնորդէին, բոլոր գորգավաճառները Թոքախտաւոր պիտի ըլլային, բայց փառք Աստուծոյ այդպիսի բան մը տեսնուած չունի, բընականաբար խնդիրը հոս Պոլսոյ մէջ, գորգավաճառներուն վրայէն դատելով։

Նուաստիդ ալ 16 տարիէ ի վեր գորգավաճառ ըլլալով հանդերձ, ինչպէս ուրիշ արհեստակիցներս, ես ես այդ ախտէն զերծ եմ։ Բայց խնդիրը կը փոխուի երբ գործաւորներուն վըրայ առաւօտէն մինչեւ երեկոյ հանդոյց ընող 8—12 տարեկան աղջիկներու մէջ փնտռուի այդ ախտը, որ դժբախտաբար աս միջոցիս ճարակած է մեր գաւառական այն քաղաքներուն մէջ ուր գորգագործութիւնը յառաջդիմած է, ճարտարարուեստ մը դարձած է։ Օրինակ մը, կարծեմ, բաւական համոզիչ փաստ մը պիտի ըլլայ։

Երբ Կեսարիա կը գտնուէի, 50—60ի չափ գործաւորներ ունէի, գործաւորուհիներուս մէջ 10 տարեկան աղջիկ մը նշմարեցի որ վերջին ծայր նիհար էր և չոր հազով մը կը տառապէր. խնդիրը բարեկամիս՝ Տօք. Ցովհ. էֆ. Ասլանի ներկայացուցի։ Անաւասիկ թէ ի՛նչ պատասխան ստացայ. «Ժամանակէ մը ի վեր քաղաքիս մէջ, դժբախտաբար, հիւծախտը յառաջդիմութեան մէջ է։ Ինչպէս ես, նոյնպէս միւս պաշտօնակիցներս այս երեւոյթը դիտած ենք։ Մեր միջեւ տեսակցութեան մը առթիւ, համոզում գոյացուցինք որ հիւծախտը աւելի գորգաւոր աղջկներու վրայ աշխատող գործաւորուհիներու մէջ տարածուած է, մանաւանդ 10—12 տարեկան պզտիկներու վրայ։ Այս ցաւալի հիւանդութեան առաջքը առնելու համար տեղեկագիր մը պիտի տանք տեղական կառավարութեան, որպէսզի 8—12 տարեկան մանչերու եւ աղջիկներու գորգի վրայ աշխատիլը արգիլուի։ Ձեր դիտած գործաւորուհին ալ այս սոսկալի ախտէն վարակուած ըլլալու է»։

Կարծեմ ասկէց աւելի ցայտուն ապացոյց մը չէ կարելի գտնել, հաստատելու համար թէ գորգագործութիւնը արդարեւ աղետաբեր է մանուկներու համար։ Մեծերու մասին չեմ կարծեր որ վնասակար հետեւութիւն մը ունենայ, ինչպէս գորգավաճառներուս, թէպէտ չուրացուիր որ կարելի է վարակուիլ շատ մը տեսակ հիւանդութիւններէ այս միէռոպի դարուն մէջ, քանի որ գորգը մեծ ընդունարան մը կրնայ համարուիլ բիւրաւոր միէռոպներու։

Այս առթիւ քաղցր է ինձ շնորհաւորութիւններս յայտնել՝ գորգի վաճառականութեան վրայ ձեր Առեւտրական Բաժնին մէջ երեւցած հմտալից յօդուածներուն համար։

Ն. ԱՂԱՊԷԿԵԱՆ

ՊԱՏԱՍԽԱՆ

* *

Անոնք որ ուշի ուշով կարդացին վերի հատուածը, դիւրաւ պիտի վճռեն թէ Տիար Ն. Աղապէկեան, աղապէյաբար բան մը ըսած ըլլալու համար է որ ուզած է սատանձնել ընդդիմախօսի դերն ու ձանձրոյթը։

Գորգագործութիւնը կամ գորգավաճառութիւնը առ հասարակ մարդս Թոքախտի ենթակայ կ'ընէ՞ թէ ոչ. ա՛յս է բուն խնդիրը, որուն ուղղակի չի պատասխաներ, այլ հաստատելով հանդերձ թէ ինքը, 16 տարուան գորգավաճառ մը, և իր արհեստակիցները զերծ մնացած են այդ չարաչուք ախտէն, խնդիրը կը մանաւորէ, ըսելով թէ «առաւօտէն մինչեւ երեկոյ հանգոյց ընող 8-12 տարեկան աղջիկներուն համար նոյն բանը չէ», և իբրեւ ապացոյց մէջ կը բերէ տասն տարեկան աղջկան մը վարակումը, երբ Կեսարիա հազիւ 50-60 գործաւորներ ունէր։ Հիմակ որ այդ թիւը հնգապատկուած, թերեւս տասնապատկուած է, իր տրամաբանութեամբը, վարակուածներուն թիւն ալ տասնապատկուած ըլլալու է. իրա՞ւ այնպէ՞ս է արդեօք։ Մենք չենք կարծեր, զի եթէ այնպէս եղած ըլլար, կեսարացիները, իբրեւ գործի մարդ, շատոնց հրաժեշտի ողջոյնը տուած պիտի ըլլային գորգագործութեան, մինչդեռ տարուէ տարի իրենց գործունէութիւնը կը բազմապատկեն, և իրենց գրպանի կարմիրին հետ երեսին կարմիրն ալ կ'աւելնայ։ Ո՞վ կ'ըսէ թէ 8-12 տարեկան աղջիկներուն բնական վայրը գործաւորանոցն է, ա՛ն ալ առաւօտէն մինչեւ երեկոյ։ Ինչպէս որ մատղաշ մանուկներուն համար այսպիսի չարաչար կեանք մը բացառութիւն է, այնպէս ալ 50-60 գործաւորներու մէջ մատաղատի միակ աղջկան մը վարակումը ինքնին բացառութիւն մըն է։ 8-12 տարեկան աղջիկներուն ալ, մանչերուն ալ բնական վայրը դպրոցն է, ո՛ւր կը մնայ առաւօտէն մինչեւ երեկոյ նստողական կեանքը, որ ինքնին պիտի սպաննէր մանուկը, եթէ հանգոյց ընելու իսկ զբաղած չըլլար անխիղճ գործարանապետին դաժան աչքերուն տակ։ Նստողական կեանքը, չարաչար աշխատանքը, ձանձրոյթը մահ է մանուկին համար, ո՛ւր որ ալ ըլլայ, դպրոցին մէջ թէ գործաւորանոցին գլուխը։ Այդ է արդեօք այն վայրը ուր կը հասնի նոյն վարակումը։ Ապա թէ ոչ ու՞ր կը մնայ Կեսարիոյ մեծ մասը, եթէ ամէն աղջիկ վարակուէր։

Արդ, խնդիրը 8էն 12 տարեկան աղջիկներու կամ մանչերու վրայ չէ, այլ չափահասներու վրայ, և մենք չէ թէ Պոլսոյ մէջ քանի մը գորգագործներու վրայէն դատած էինք, այլ ամբողջ Պարսկաստանը, Կովկասը, Անդրկովկասը վկայակոչած էինք, ուր գորգագործութիւնը տեղական ու բնիկ ճարտարարուեստ մըն է, բայց ցարդ չէ լսուած որ այդ գորգագործ ժողովուրդները Թոքախտով վարակուած ըլլան։ Մէկ քանի բացառութիւններ, որոնք տարբեր պատճառներ կրնան ունենալ, չեն կրնար հակառակին ապացուցանել, մանաւանդ որ մեր ընդդիմախօսին ինք ալ բացայայտ կը խոստովանի թէ չի կարծեր որ չափահաս գորգագործները Թոքախտով վարակուին։

Միքրոպներու այս դարուն մէջ, և հակառակ հովերու այս տիրապետող հոսանքներու միջոցին, ուրոնք փոշիներու ամպեր կը բարձրացնեն, մենք ամէն օր միլիոնաւոր միքրոպներ կուլ կուտանք, բայց դարձեալ բան մը եղած չունինք։ Նախախնամութիւնը եթէ միքրոպը ստեղծած է, արեան կարմիր ու ճերմակ գնտակներ ալ չէ մոռցած շնչաւորել, և պայքարն ամէնուրեք նոյն է, մեր ներսիդին ըլլայ թէ դուրսը, զի միքրոպն ալ իր յարմար միջավայրը կը փնտռէ, և երբ գտնէ, հոն կը տեղաւորուի, կ'ուռճանայ, կը բազմանայ, ինչպէս գտած ըլլալ կը թուի տասն տարեկան հէք ու վտիտ աղջնակին մէջ, զոր ծնողքը առաւօտէն մինչեւ երեկոյ գործաւորանոցին գլուխը գամելու անխղճմտութիւնն ունեցեր է։

Խնդիր է սակայն թէ Պարսկաստանի մէջ, Տաղստանի մէջ, Աֆղանստանի ու Պելուճիստանի մէջ, ուր հազարաւոր գորգի գործաւորներ կան, 8էն 12 տարեկան աղջիկները կամ մանչերն ալ գորգագործութեամբ կը պարապի՞ն թէ ոչ, թող Տաճկաստանի այն բոլոր քաղաքներն ու գիւղերն ուր գորգ ու կարպետ (քիլիմ) կը գործուին։ Սա ակներեւ է թէ տուներ կան ուր երկու երեք գործաւորներ միանգամայն գոյութիւն ունին, առնոք ամառը տանիքներու ներքեւ, իսկ ձմեռը, դուրսը բացօթեայ, կը լարուին, և ընտանիքն իր ամբողջ անդամներով, մեծով ու պզտիկով, գորգագործութեամբ կը պարապի, բայց լսուած չէ որ այս պատճառաւ ամբողջ ընտանիքներ Թոքախտով վարակուած ըլլան։ Բո՞ւրդը միայն փոշի — միքրոպ ունի, բամբակը կամ մետաքսը չունի՞ն։ Ի՞նչ ընեն բամբակ կամ մետաքս գործող ոստայնանկները կամ ջուլհակները։ Իրաւ է որ դիւղննական պարագաներու մէջ հաստատուած է որ մետաքսագործ ջուլհակներու Թոքերը մետաքսի շամանդաղներով լեցուած էին, և սակայն այս պարագան չարգիլեր ու պիտի չարգիլէ երբեք հարիւրաւոր գործաւորներ, իրենց ապրուստը ոստայնանկութենէն, կամ մանարաններու մէջ աշխատութենէն ակնկալել։

Եզրակացնելով կ'ըսենք թէ գորգագործութիւնն ինքնին Թոքախտի վարակիչ չէ. 8—10 տարեկան մատղաշ աղջիկներու մէջ տեսնուած ցանցառ դէպքեր ինքնին վարակման ապացոյց չեն, մանաւանդ որ ներելի չէ 8—10 տարեկան պզտիկներ առաւօտէն մինչեւ երեկոյ գլխացնել, ի՛նչ գործի ալ որ ըլլայ, զի այսպիսի չարաչար աշխատանք մը, ո՛ւր որ ալ ըլլայ, ո՛ր գործի մէջ ալ որ ըլլայ, չըսենք Թոքախտի, ուրիշ ախտերու ալ կ'ենթարկէ մանուկը։ Ի վերջոյ ըսենք թէ Թոքախտը նոյնքան տարածուած չէ գորգագործ կեդրոններու մէջ, որքան տարածուած է ոչ-գորգագործ կեդրոններու մէջ։ Վարակման պատճառն ուրիշ տեղ պէտք է փնտռել։

Ասանկ փցուն ու անտեղի պատճառներ պէտք չէ որ մեր գորգագործները կասեցնեն իրենց ընտրած շահաւէտ ասպարէզին մէջ, թո՛ղ աչքերնին չորս բանան ու տեսնեն թէ Պարսիկները ո՛րչափ սիրով փարած են իրենց ազգային ճարտարարուեստին, և ինչպէս Ամերիկայի տոլարներն ու Եւրոպայի ֆրանքներն ու քուրոնները հեղեղներու պէս կը վազեն անոնց երկիրը։ Մենք ինչ պակաս ունինք անոնցմէ եւ մնալու, չենք կրնար մեր բուրդերուն տեսակը ազնուացնել, մեր ներկարարութիւնը զարգացնել, գոյներու դաշնաւորութեան գաղտնիքը իւրացնել, մանաւանդ որ Կայսերական կառավարութիւնն ալ իր հայրական հոգածութեամբ ամէն դիւրութիւն կ'ընծայէ այս նպատակաւ։

ՍԻՄՈՆ ԶԷՕՄԼԷՔՃԵԱՆ

ՄԱՆԶՈՒՄԷԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ԲԱԺԻՆԸ

ՆՇԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Երէկ, Սկիւտար Իէթմէքճեաններու բնակարանին մէջ բարեկամներու և ազգականներու ներկայութեանը տեղի ունեցաւ նշանախօսութեան հանդէսը Ուրֆայի գայմագամի օգնական Արմենակ էֆ. Պիրէճճեանի, Օր. Սրբուհի Իէթմէքճեանի հետ։ Մեր շնորհաւորութիւնները։

×

Անցեալ կիրակի Գնալը կղզի Փորեան Յակոբ էֆ.ի բնակարանին մէջ տեղի ունեցաւ նշանախօսութեան հանդէսը Օննիկ էֆ. Ամիրեանի, Օր. Հայկանոյշ Տ. Յակոբեանի հետ։ Ամիրեան էֆ. պատուաւոր, գործունեայ և գրասէր երիտասարդ մըն է։ Եւ Օր. Հայկանոյշ, որ քեռորդին է Յակոբ էֆ. Փորեանի, համեստ ու տանտիկին օրիորդի մը բարեմասնութիւնները կը միացնէ իր վրայ։

×

Անցեալ կիրակի տեղի ունեցաւ Սամաթիոյ Աչճեանց բնակարանին մէջ նշանախօսութիւնը Օր. Խաթիկ Աչճեանի Տիար Սրտաչէս Սէմէրճեանի հետ։

ՊՍԱԿՆԵՐ

Երկուշաբթի առտու Սկիւտարի Ս. Խաչ եկեղեցիին մէջ տեղի ունեցաւ պսակադրութեան հանդէսը Յարութիւն էֆ. Յակոբեանի, Օր. Բրաբիոն Աճէմեանի հետ, կնքահայրութեամբ փեսին բարեկամներէն Պարտիզակցի Նշան աղայի և ներկայութեամբ երկու կողմի ազգականներու և բարեկամներու։

×

Բչ. օր ժամը Դին Բերայի Ս. Յարութիւն եկեղեցիին մէջ պսակուեցան Օր. Արզուհի Թ. Վարդերեսեան և Պ. Թորոս Փուլումճեան, ձեռամբ Տ. Սահակ քահանայի։

×

Տիար Աւետիս Մանուկեանի Օր. Հայկանոյշ Ծանիկեանի հետ պսակադրութեան հանդէսը տեղի ունեցաւ Մայր եկեղեցւոյ մէջ, կնքահայրութեամբ Տիար Յարութիւն Ճանիկեանի։

ՄԱՀ

Յուլիս 2, շաբաթ օրը, Տիարպէքիրի մէջ մեռաւ Պ. Տիրան Զուլճեան։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿ Կ. ՊՈԼՍՈՅ

(1905 2 օգոստոս Երեքշաբթի)

ՑՈՐԵՆ

Խորմակ Առաջին օժտ.	39	փարա
» երկրորդ	38	»
Մալգիէթ	34-36	»
Զաքմարըը	31-32	»
Սէրթ առաջին, օժտ.	37	փր.
» միջին օժտ.	35-36	»

Այսօր ժամանեց 5 վակոն ցորեն Անատոլ և 8 վակոն Րումէլի։

ԱԼԻՒՐ

Տեղական քրիմ Ա. պարկը	74-75	ղ.
» » Բ. »	72	»

ԹԵՓ

Ցեխ. $17^1/_2$ փարա։

ԳԱՐԻ

Քէօստէնճէ $12^3/_4$—13 ղր. գիլէ
Մերսին և Րումէլի $11^1/_4$-$12^3/_4$ ղր. գիլէ։

ՄԷՃԷԼԼԷ

ԿԱՄ

ՕՍՄ. ՔԱՂԱՔԱՑԻՆ ՕՐԻՆԱԳԻՐՔ

Թարգմանեց

Ա. ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԹՈԹՎԱՅԵԱՆ

Գեղջկալ գին 30 ղրուշ

Հայերէն Թարգմանութիւնը, բնագրին արտասանութեան հետ դէմ առ դէմ տպուած, 30 ղր.ի կը ծախուի Յ. Մ. Սեթեան կազմատուն-Թղթավաճառանոցը, Զագմագճըլար, Ձիւմպիւլլիւ խանի դրան կից։ Գաւառական յանձնարարութիւնք փոխ... կը կատարուին։ Թղթատարի ծախքն է 6 ղր.։

...ՈՒՈՐԴԱԿԱՆ ԴԱՍԵՐ 17

ՀԱՒԱԲՈՒԾՈՒԹԻՒՆ

ԹԱՐՄ ԵՒ ԱՆԵՂԾ ՀԱՒԿԻԹՆԵՐ ՈՒՆԵՆԱԼՈՒ ԴԱՂՏՆԻՔԸ

Դ.— Թեփախառն աղի, աւազա...ան ածխափոշիի, յարդի, ալիւրի և ...խիրի մէջ հաւկիթներու շարք շարք ...տաւորումը անոնց թարմութիւնը ա...հովող միջոցներէն մէկը համարուած ... Ոմանք այս կարգէն կը դասեն ...եւ փայտի սղոցուքը, սակայն պէտք ...սել թէ ասիկա աղէկ յանձնարարա...կան մը չէ, քանի որ այս մարմինէն ...ախորժ հոտ մը առաջ կուգայ ուրկէ ...ազդուի հաւկիթը։

Այս մարմիններով հաւկիթին թար...թիւնը ապահովելու համար նոյն ...միններու թանձր խաւով մը պէտք ...ածկել հաւկիթները։

Ե.— Պէտք է նախապէս ծակոտկէն ...խտակներ ընտրել ու այս ծակերուն ... հաւկիթները զետեղելէ և կտաւով մը պարփակելէ վերջ, զանոնք տեղաւորելու ենք ասիտ սալիսիլիքի լուծաջուրով լեցուն տակառի մը մէջ։ Կտաւին պաշտօնը մարդկային մարմինի կազմակերպութեանը վնասող ասիտ սալիսիլիքի բիւրեղներուն՝ հաւկիթներու ծակոտկէն կճեպէն ներմուծումը արգիլելու մէջ կը կայանայ։

Այս լուծաջուրին պատրաստութեանը համար պէտք է մէկ ապուրի դգալ ասիտ սալիսիլիք լուծել 5 լիտր անձրեւաջուրի մէջ, սակայն աւելի աղէկ է որ մէկ դգալ ասիտ սալիսիլիքը նախապէս մաս մը եռացած ջուրի մէջ ..., և լուծաջուրին քանակը 5 լիտրի բարձրացնելու համար մնացած մասը պաղ ջուրով ամբողջացնենք։ Տակառին տարողութիւնը և լուծաջուրին քանակը հաւկիթներու թիւին համեմատ կը փոխուի։ Իրաւ է թէ այս միջոցով հաւկիթներու թարմութիւնը կրնանք երեք ամիսի չափ երկարել և սակայն երեք ամիսէ վերջ լուծաջուրին ազդեցութիւնը կորսնելով հաւկիթները դարձեալ կրնան տարբաղադրուիլ։ Այս անպատեհութիւնը արգիլելու համար երեք ամիսը անգամ մը լուծաջուրը վերանորոգելու է։ Լուծաջուրէն հանուող հաւկիթները պէտք է նոյն օրը գործածել։

Զ.— Երկու ամիս ժամանակի տեւողութեան մը համար հաւկիթներու թարմութիւնը կրնանք երկարել սա հետեւեալ միջոցով.— Խէժով պատրաստուած լուծաջուրի մէջ պալլեզը (օապ) պէտք է հալեցնել այնչափ որչափ լուծաջուրին լուծելու կարողութիւնը կը ներէ։

Լուծաջուրէն հանուող հաւկիթները պէտք է որ դարձեալ անմիջապէս գործածենք, ու հետեւաբար թէ՛ այս և թէ հինգերորդ միջոցը փոքրաքանակ վաճառականութեանով զբաղող նպարավաճառներու կը յարմարի։

Է.— Աղի ջուրի մէջ հաւկիթներու թարմութիւնը ապահովելու միջոցը այնքան ընդունելի չի կրնար ըլլալ, քանի որ աղի ջուրը հաւկիթին ծակոտկէն կճեպէն անցնելով անոր բնապիտային ճերմկուցին աղիանալուն և դեղնուցին կարծրանալուն պատճառ կ'ըլլայ։

Ը.— Հաւկիթները խաշելով կրնանք անոնց տարբաղադրուիլը արգիլել, ասոր համար օրը օրին հաւնոցէն առնըւած հաւկիթները միայն երեք վայրկեան եռացած ջուրի մէջ խաշելու է։ Այսքան կարճ տեւողութեան մը մէջ հաւկիթները խաշելով անոնց ճերմըկուցներուն անկատար թանձրացումը միայն կրնանք առաջ բերել, որով այսքան խաշած հաւկիթները ամէն տեսակ խոհանոցի գործածութեան կրնան յարմարիլ։

Պէտք է ըսել թէ հաւկիթները խաշելով բոլորովին չենք կրնար արգիլել անոնց տարբաղադրութիւնը, որովհետեւ կճեպին ներքին մաշկը թանձրանալով հաւկիթին աւրուելուն պատճառ կ'ըլլայ. ասոր համար շատեր հաւկիթները այսքան խաշելէ վերջ կաւոտ հողով և աւազախառն մոխիրով կը ծեփեն հաւկիթներու կճեպը։ Այս միջոցով երկու տարիի չափ հաւկիթները կրնանք անայլայլ պահել։

Թ.— Նշանաւոր հաւաբոյծներէն մին երկար ատեն թարմ և անեղծ հաւկիթներ ունենալու համար հետեւեալ լաւագոյն միջոցը յանձնարարելի կը գտնէ.—

Տակառի մը ներքին մասը անթափանց թուղթով լաւ մը ծածկելէ վերջ տակառին յատակը կէս սանթիմէթր բարձրութիւնով աղի խաւով մը կը ծածկենք և այս խաւին վրայ հաւկիթները դասաւորելէ վերջ դարձեալ կարգ մը աղով կը ծածկենք ու այս յաջորդական դասաւորումով կը հասնինք մինչեւ տակառին բերանը զոր ամրապէս կը գոցենք։ Այս տակառը պէտք է զով և խոնաւութենէ զերծ մառանի մը մէջ պահել։ Այս կերպով ամբողջ տարի մը 500 հաւկիթներ կարելի եղած է թարմ և անեղծ պահել. հետեւաբար նշանաւոր հաւաբոյծը իրաւամբ է՛ն լաւագոյն միջոցն է որ կը յանձնարարէ մեզ, որուն գործադրութենէն մեծապէս կրնանք օգտուիլ։

Նախապէս հաւկիթներու թարմութիւնը երկարող միջոցներէն մէկը համարած էինք մոխիրի, յարդի և փոշիացած կիրի գործածութիւնը, սակայն այս մարմինները հաւկիթներուն դէչ և անախորժ համ մը ստանալուն պատճառ կը հանդիսանան։

Վերջերս սիլիքաթ տը բօդասիօմով պատրաստուած լուծաջուրերով թարմ և անեղծ հաւկիթներ ունենալու փորձեր կը կատարուին, սակայն դժբախտաբար այս փորձերը դեռ կատարելութեան հասած չեն։ Ո՛րքան որ ալ միջոցները փոխուին, դարձեալ հաւկիթներուն զով և խոնաւութենէ զերծ տեղերուն մէջ պահելը անոնց թարմութիւնը երկարող գլխաւոր և էական միջոցներէն մէկն է։

ՀՐԱՆՏ Ս. ՏԱՆՑԻԿԵԱՆ
մասնագէտ
երկրագործական գիտութեանց

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Տ. ԳԱԲԱՅԵԱՆ